

วารสาร

สังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย

Journal of Social Sciences and Modern Integrated Sciences

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2565

Vol. 3 No. 2 Jul. - Dec. 2022

ISSN : 2822-0420 (Online)

วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย

Journal of Social Sciences and Modern Integrated Sciences

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565) Vol.3 No.2 (July-December 2022)

ISSN : 2822-0420 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย “Journal of Social Sciences and Modern Integrated Sciences (JSMIS)” เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความในสหสาขาวิชาการเกี่ยวกับสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัยใหม่ที่มีขอบข่ายครอบคลุมตั้งแต่ 2 สาขาวิชาขึ้นไปร่วมกัน ได้แก่ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การพัฒนาท้องถิ่น ศีลธรรมศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา รวมถึงสหวิทยาการอื่นที่มีนัยทางทฤษฎีหรือการประยุกต์ใช้ในศาสตร์ร่วมสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในมุมมองภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชน โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานวิชาการ ผู้สนใจโดยทั่วไปในทุกสาขาวิชา

กำหนดการเผยแพร่

วารสารเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) คือ ฉบับที่ 1 ระหว่างมกราคม – มิถุนายน และฉบับที่ 2 ระหว่างเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม

คณะกรรมการที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

1. ศาสตราจารย์ ดร.พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง	มหาวิทยาลัยบูรพา
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญอริ ยี่หมะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
8. รองศาสตราจารย์ ดร.พระมหาวิเศษ เสาะพบดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน	มหาวิทยาลัยทักษิณ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิติ มณีกาญจน์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนัสสา โรจนตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นพแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุดผจกร สิทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ฝ่ายจัดการวารสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ

สำนักงาน

สำนักงานศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เลขที่ 1 หมู่ที่ 8 ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 50220

จัดพิมพ์โดย

ร้านธนพร เลขที่ 152/1 หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 50220

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรมย์ สีดาคำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล ปัญญาวิรัตน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา มหาวิทยาลัยแม่โจ้
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิกร มหาวิน มหาวิทยาลัยแม่โจ้
7. อาจารย์ ดร.เชษฐ ใจเพชร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
8. อาจารย์ ดร.วัฒนา นนทชิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
9. อาจารย์ ดร.วิรัช ภูมาศรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย ฉบับนี้เป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2565 มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่จะเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลงานวิชาการด้านสังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ และศาสตร์รวมสมัย ศาสตร์สมัยใหม่สู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

ฉบับนี้ มีบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ทั้งสิ้น 5 บทความ ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 4 เรื่อง คือ 1) การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุขบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะ 2) บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการรับมือวิกฤติโรคระบาด COVID-19 กรณีศึกษา ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา โดยปาณิสรา แสงสุวรรณ และคณะ 3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 โดยเชษฐ ใจเพชร และภาวิดา รังษี , วินิจ ฝาเจริญ และ 4) การเข้าถึงในการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะด้วยการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยฉันทย์ชนก หมีนใจสร้อย และวันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ ส่วนบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง คือ บทวิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบายกัญชาเสรีในประเทศไทยโดยใช้ตัวแบบของคิงด้อม โดยสุมิตรา มณีโชติ และคณะ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของทุกบทความ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้
อนุเคราะห์กลั่นกรองและปรับปรุงบทความให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านเพื่อนำไปสู่มุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมต่อไป
โอกาสนี้จึงขอเชิญชวนนักวิชาการ คณาจารย์นักวิจัย นิสิตนักศึกษา ทุกสถาบัน เสนอบทความเพื่อ
เข้ารับการพิจารณากลั่นกรองตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานให้หลากหลายยิ่งขึ้นไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ)

บรรณาธิการวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน
จึงไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	ข
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ค
บทบรรณาธิการ	ค
บทความวิจัย	
การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุขบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคม พหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน : ภัทรชัย อุทาพันธ์, ประชัน ชะชีกุล, วิเชียร แสนมี และ ประภาส แก้วเกตุพงษ์	1
บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการรับมือวิกฤติโรคระบาด COVID-19 กรณีศึกษา ตำบลทุ่ง คาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา : ปาณิสรา แสงสุวรรณ, นริศรา พงษ์ธัญญาพงษ์, เนธิรินทร์ ปัญญาดี, สิลารัตน์, อิศภาโร, วิชาญ พันธุ์เจริญ, ณัฏชา จินาเพ็ญ, กรวิทย์ เกาะกลาง, ศิริพร เพ็งจันทร์	13
การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับประชาชนปีโดยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 : เชษฐ ใจเพชร , ภาวิดา รังษี , วินิจ ฝาเจริญ	29
การเข้าถึงในการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะด้วยการประยุกต์ใช้ระบบ สารสนเทศภูมิศาสตร์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน : ธนัยชนก หมั่นใจสร้อย, วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ	43
บทความวิชาการ	
บทวิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบายกัญชาเสรีในประเทศไทยโดยใช้ตัวแบบของคิงด็อน : สุมิตรา มณีโชติ , สิริวรรณ พรหมเมศร์ , เชษฐ ใจเพชร , ภาวิดา รังษี	54

การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุขบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคม
พหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Harmonious and peaceful coexistence based on diversity in a
multicultural society Case Study of Ban Rai Community, Soppong
Subdistrict, Pang Mapha District Mae Hong Son Province

ภัทรชัย อุทาพันธ์, ประชัน ชะชิกุล¹, วิเชียร แสนมี, ประภาส แก้วเกตุพงษ์²
Phattharachai Uthphun , Prachan Chachikul¹, Wichian Sanme, Prapas Kaewketpong²

Received: 4 November 2022; Revised: 5 December 2022; Accepted: 6 December 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนสังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุขบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตการอย่างมีส่วนร่วม สำหรับกลุ่มให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้นำชาติพันธุ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 39 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า บริบทของชุมชนด้านสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายอย่างเหนียวแน่น ด้านการปกครองมีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองเป็นคุ้มชุมชนและมีการตั้งข้อปฏิบัติ กฎกติกาของหมู่บ้านร่วมกัน ด้านวัฒนธรรมมีความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และด้านเศรษฐกิจมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติในชุมชนแบบเกษตรผสมผสาน ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม

¹ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย; Program in Buddhism and philosophy, Graduate school Mahamakut University

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; Faculty of Humanities and Social Sciences, KhonKaen University

Corresponding Author E-mail: phattrachan@hotmail.com

และจัดตั้งกลุ่มเพื่อการผลิต การจำหน่าย การระดมทุนภายในชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนปัจจัยที่เกื้อหนุนทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุข บนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม ได้แก่ 1) สถาผู้นำชุมชน 2) กระบวนการความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ 3) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 4) กฎกติกา/กฎระเบียบชุมชน 5) บทบาทของสถาบันในชุมชน 6) วัฒนธรรมจารีตประเพณีท้องถิ่น และ 7) ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ : การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุข; สังคมพหุวัฒนธรรม; กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

This research paper is a qualitative research, and the objectives are as follows: 1) To study the context of the community and society Political Culture and economy that facilitate coexistence 2) To study the factors contributing to coexistence and peace based on diversity in a multicultural society. Data was collected by gathering them from relevant documents, In-depth interviews from informants, Small group chat, and participatory observation. The groups that provide information consists of community leaders, religious leaders, ethnic leaders expert and the villagers, totaling 39 people. The researcher found out that: The social community context has strong relationships between networks. In terms of governance, there is a decentralized government to divide the government into a community worthwhile. Common village rules in terms of culture, beliefs, traditions and rituals are inherited from ancestors and economic aspects, the concept of sufficiency economy is applied to the practice of integrated agriculture. It leads to integration and formation of groups for the production, distribution, fundraising within the community. This is an important mechanism to ensure the sustainability of a shared learning community. The supporting factors that lead to a harmony and peace on the basis of diversity in a multicultural society consist of 1) the Council, community leaders, 2) the justice-oriented reconciliation 3) the learning process together 4) rules / regulations Community 5) role of community institutions 6) culture, local traditions, and 7) natural resource and environmental capital.

Keywords: Coexistence and peace; Multicultural society; Ethnic group

บทนำ

ยูเนสโกเป็นองค์การระหว่างประเทศองค์กรแรกที่ส่งเสริมให้ชนชาติต่าง ๆ ใดเห็นความสำคัญในเรื่อง “การอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม” และเน้นย้ำว่านี่คือหลักสากลที่เป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ในการทำงานของยูเนสโกเน้นการให้ประชาชนตระหนักในอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของตน ตระหนักถึงลักษณะทางพหุนิยมด้านวัฒนธรรม ตระหนักถึงสิทธิในเรื่องของความแตกต่าง การรู้จักเคารพวัฒนธรรมของคนอื่น รวมทั้งชนกลุ่มน้อยด้วย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559) นอกจากนั้น อมรา พงศาพิชญ์ (2549) กล่าวว่า การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรม (Cultural integration) หรือพหุวัฒนธรรม (Cultural pluralism) หมายถึง การที่สังคมยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม และไม่พยายามที่จะไปครอบงำซึ่งกันและกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2549) ความหลากหลายทางพหุลักษณะในประเทศไทยนั้น มีทั้งความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม (ชูพินิจ เกษมณี, 2555) ดังที่กล่าวมานั้น แม้มนุษย์มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมที่เกิดจากความหลากหลายเผ่าพันธุ์ แต่ทุกคนจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันบนโลกใบนี้ หากพิจารณาแต่ในเรื่องความแตกต่างระหว่างกัน อาจนำไปสู่ความขัดแย้งซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น การศึกษาเรื่องพหุวัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนกุญแจสำคัญ ที่จะนำไปสู่การลดความขัดแย้งในความแตกต่างของสังคม รวมถึงยังสามารถสร้างความเข้าใจในความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ด้วยความแตกต่างและหลากหลายทางวัฒนธรรม ได้มีนักวิชาการ สื่อมวลชน หน่วยงานรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนรวมทั้งประชาชนทั่วไป ได้หาหนทางที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเท่าเทียมกัน ระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม โดยคณะวิจัยเลือกเจาะจงจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะมีความโดดเด่นหลายลักษณะ โดยเฉพาะความหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มชาวเขาเผ่าต่างๆ มากมาย คิดเป็นร้อยละ 60 ของประชากรทั้งหมด ได้แก่ ม้ง (แม้ว), ลีซู (ลีซอ), ล่าหู่ (มุเซอ), ลัวะ, และ ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) เป็นต้น ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ท่ามกลางหุบเขาและป่าทึบ รอบล้อมไปด้วยธรรมชาติอันบริสุทธิ์ และห่างไกลจากความเจริญในแบบสังคมเมือง พวกเขาจึงมีสภาพจิตใจที่ดีงามและมีความสุขตามอัตภาพ อำเภอปางมะผ้า ตั้งอยู่บริเวณเหนือสุดของจังหวัด

แม่ฮ่องสอน มีอาณาเขตติดต่อกับชายแดนระหว่างรัฐฉาน (ประเทศพม่า) โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 4 ตำบล 38 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลนาปู่ป้อม ตำบลปางมะผ้า ตำบลถ้ำลอด และตำบลสบป่อง มีประชากรทั้งหมด 20,523 คน ซึ่งประกอบด้วยประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ได้แก่ ไทใหญ่, ลาหู่แดง (มุเซอแดง), ลาหู่ดำ (มุเซอดำ), ม้ง, ปากะญา (กะเหรี่ยง), ลีซอ และลีซู และพื้นที่เต็มไปด้วยป่าเขาสลับซับซ้อน มีถ้ำจำนวนมากและปรากฏพบหลักฐานทางโบราณคดี เป็นโลงศพมนุษย์สมัยอดีตกว่า 1,000 ปี จึงเป็นที่มาของคำขวัญประจำอำเภอว่า “ถิ่นผีแมน แดนร้อยถ้ำ งามล้ำขุนเขา รวมเผ่าชาวดอย” (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน, Online)

ชุมชนบ้านไร่ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จึงเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีความสำคัญและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ และที่สำคัญมีประวัติศาสตร์มายาวนานนับ 100 กว่าปี เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีอาณาบริเวณกว้างขวาง ลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าไม้ ภูเขา ลำห้วย จึงทำให้มีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมากที่อาศัยอยู่ร่วมกันถึง 10 ชนเผ่า ได้แก่ คนเมือง ไทยกลาง ไต ลีซอ ม้ง ลาหู่ จีน กระเหรี่ยง ปะโอ อีสาน แต่ละชนเผ่าเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเองในรูปแบบวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม สินค้าหัตถกรรม อาหารชาติพันธุ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การละเล่น ที่พักอาศัยและการสื่อสารเรื่องความเชื่อทางชาติพันธุ์ด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็น “สังคมพหุวัฒนธรรม” ที่หลากหลาย ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนบ้านไร่ได้แสดงออกและธำรงรักษาวัฒนธรรมพื้นถิ่นของตนไว้ได้เป็นอย่างดี สามารถอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันได้อย่างสงบสุข โดยไม่เคยปรากฏพบปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมแต่อย่างใด และเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันกลมเกลียวแน่นแฟ้นกันมาโดยตลอด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีคำถามว่าท่ามกลางแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา ความแตกต่างทางชนชั้น ที่มาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ชุมชนมีบริบทด้านสังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นอย่างไร รวมทั้งมีรูปแบบวิธีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นอย่างไร ที่จะทำให้เข้าใจต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ได้ลึกซึ้งมากขึ้นด้วย อีกทั้งยังจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ จากการนำข้อค้นพบไปศึกษาเปรียบเทียบกับ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนสังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีทั้งการวิจัยจากเอกสารและการวิจัยภาคสนาม มีขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : โดยคณะผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก (Key informants) ในการทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำศาสนา ได้แก่ พุทธ คริสต์ อิสลาม จำนวน 3 รูป/คน 2) กลุ่มผู้นำชาติพันธุ์หรือชนเผ่า จำนวน 10 ชนเผ่า ได้แก่ คนเมือง ไทยกลาง ไต ลีซู ม้ง ลาหู่ จีน กระเหรี่ยง ปะโอ อีสาน รวม 10 คน 3) กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ครู หมอ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อสม. จำนวน 8 คน 4) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 18 ท่าน รวมทั้งสิ้น 39 รูป/คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม หลักการศาสนาและชนเผ่าที่มีความเชื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน เช่น การประกอบอาชีพ พิธีกรรมทางศาสนา การปฏิบัติตามจารีตประเพณี เป็นต้น และมีการประชุมระดมความคิดเห็น โดยเชิญแกนนำชนเผ่าต่างๆ ร่วมเสวนาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายในชุมชน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีวิทยาของการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เนื่องจากต้องการทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนหลากหลายและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ ดังนั้นการพยายามทำความเข้าใจถึงวิธีการที่บุคคลให้ความหมายสิ่งต่างๆ รอบตัว เพื่อเชื่อมโยงไปถึงคำอธิบายเกี่ยวกับวิถีคิดและกระบวนการกระทำของ

บุคคล ทำให้สามารถเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลของการวิเคราะห์เอกสารและจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตการอย่างมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชนสังคม การปกครอง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน พบว่า **ด้านสังคม** เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์เป็นแบบเครือญาติ จำนวน 436 ครัวเรือน ประชากร 1,468 คน คนในชุมชนมีความรักใคร่และผูกพันกัน มีความเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน **ส่วนด้านการปกครอง** มีการกระจายอำนาจ แบ่งการปกครองชุมชนเป็นกลุ่มบ้าน คือ บ้านน้ำบ่อสะเป บ้านท่าไคร้ และบ้านสามหลัง แต่ละกลุ่มบ้านมีผู้นำเพื่อช่วยการบริหารและประสานการดำเนินกิจกรรม และผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญแบบบ้านมีชนเป็นผู้ประสานเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับประชาชนเป็นผู้นำทางจิตวิทยาในระดับชุมชน เป็นกลไกที่สำคัญให้เกิดการรวมกลุ่ม การระดมความคิด การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ จึงเป็นกลไกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน ทำให้ชาวบ้านนั้นเรียนรู้ระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านและการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อช่วยการบริหารและประสานการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน โดยมีการออกกฎ ระเบียบและข้อบังคับของชุมชน มีการรณรงค์กิจกรรมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิการเลือกตั้งทุกระดับ **ส่วนด้านวัฒนธรรม** มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมตามชนเผ่าของตนเอง นับเป็นทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชนเป็นเครื่องมือที่สำคัญและเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวของคนในชุมชน มีการปฏิบัติ สืบทอด การอนุรักษ์ฟื้นฟูจากบรรพบุรุษสู่รุ่นต่อรุ่น **สำหรับด้านเศรษฐกิจ** จากการประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกรรม จึงมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติในชุมชนแบบเกษตรผสมผสาน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มสมาชิกและมักจะได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับชุมชน การดำรงชีพของชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรในการผลิต การจำหน่าย การระดมทุน การออมทรัพย์เพื่อเป็นสถาบันทางการเงินของชุมชนมีกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้เพื่อส่งเสริมด้านเศรษฐกิจของชุมชน และจัดระบบตลาดในชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างชุมชนต่อชุมชน และระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค โดยผ่านการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนในระดับบุคคลและชุมชนซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุขบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านไร่ สรุปได้คือ

1. สถาผู้นำชุมชน เป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้โอกาสคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าได้ทำงานร่วมกัน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมปฏิบัติการ และร่วมติดตามประเมินผล ทำให้ชุมชนและท้องถิ่นเกิดกิจกรรมและโครงการที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. กระบวนการความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การใช้หลักการพูดคุยเจรจาเป็นวิธีการในการประนีประนอมทำความเข้าใจเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยมีผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของคนในชุมชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำอาวุโสหรือผู้นำชนเผ่า เป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นต่อทรัพย์สิน ร่างกาย และจิตใจซึ่งกันและกัน

3. กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เน้นการเรียนรู้ร่วมกันจากกิจกรรมต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่ในการทำงาน ให้เกิดการยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างของแต่ละคน การช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ย่อมมีเหตุมีผล

4. กฎกติกา/กฎระเบียบชุมชน มีการกำหนดกฎกติกาที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นระเบียบชุมชนเพื่อเป็นแนวทางข้อปฏิบัติร่วมกันของชุมชน เช่น ระเบียบหมู่บ้าน ระเบียบป่าชุมชน ระเบียบรักษาสัตว์น้ำ ระเบียบของกลุ่มต่าง ๆ

5. บทบาทสถาบันต่างๆ สนับสนุนให้กลุ่มองค์กรและสถาบันในชุมชน ได้แก่ สถาบันครอบครัว โรงเรียน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ ได้ทำหน้าที่ในการหล่อหลอมกล่อมเกล่า แสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พึ่งพาอาศัยกันในชุมชน ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนุนเสริมกิจกรรมให้เกิดการปลูกฝังความสามัคคี และรักชุมชนถิ่นฐานบ้านเกิด

6. วัฒนธรรม จารีตประเพณีท้องถิ่น เป็นสิ่งที่หล่อหลอมกล่อมเกล่าให้คนในชุมชนได้มีพื้นฐานวิธีคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิต ให้เป็นไปตามธรรมเนียมคลองธรรมที่ถูกต้องและดีงาม

7. ทูตทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของชุมชน ทั้งเป็นแหล่งอาหาร รายได้ และการพึ่งพิงใช้ประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ในระบบการผลิตของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาคณะผู้วิจัยได้ค้นพบและสามารถนำมาอภิปรายผลได้ว่า บริบททางด้านสังคม การปกครอง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า ชุมชนมีระบบความสัมพันธ์อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งด้านการทำงานร่วมกันในระบบกลุ่มและเครือข่าย รวมถึงการที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้างจิตสำนึกที่ดีมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ร่วมมือกันในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู บำรุงรักษา ให้คงอยู่กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรียันต์ สุวรรณราช ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของไทยพุทธมุสลิม ในจังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยพุทธ มุสลิม และชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ทำมาหากินร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบันจึงไม่เกิดความขัดแย้งเพราะเหตุต่างชาติพันธุ์ ศาสนา ค่านิยม ประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติ การประกอบอาชีพที่เหมือนกัน มีวิถีทางการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบเดียวกัน จึงไม่เกิดช่องว่างทางชนชั้นในชุมชน ไม่มีการกดขี่ขูดรีดประชาชนในชุมชน จึงไม่มีความขัดแย้งและการปกครองของผู้นำแต่ละชุมชน ที่มาจากความยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการคัดเลือกผู้นำชุมชนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันโดยยึดหลักการเป็นตัวแทนของชนส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงกติกา กฎ ระเบียบในการปกครอง จึงไม่มีการต่อต้านหรือขัดขวาง สันติภาพจึงเกิดขึ้น กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของสองกลุ่มวัฒนธรรม (สุรียันต์ สุวรรณราช, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอกะปง จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า พหุทางทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการสื่อสารภาษาเดียวกัน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว ชุมชนทรายขาวนำแนวคิดสมานฉันท์มาปรับใช้เป็นแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ และการร่วมมือกันของทุกฝ่ายซึ่งเป็นวิธีการที่ดีและให้ผลอย่างยั่งยืน (สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของภาสกร ดอกจันทร์และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างความปรองดองของประชาชนในจังหวัดเลยตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ผลการศึกษาพบว่า การสร้างความปรองดองตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

เพื่อให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านพฤติกรรมร่างกาย จิตใจ และ พฤติกรรมด้านสังคม ส่วน วิธีการสร้างความปรองดองของประชาชนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก มี 2 วิธี (1) แนวนิติศาสตร์ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดพร้อมหัวหน้าส่วนงานราชการต่างๆ และทุกภาคส่วนในจังหวัดต่างให้ความตระหนักและได้มีการขับเคลื่อนเรื่องความปรองดอง และ (2) แนวรัฐศาสตร์วิธีการสร้างความปรองดองของประชาชนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก พบว่า ควรจัดให้มีการจัดกิจกรรมการดำเนินกิจกรรมใดๆ เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโดยให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐและเอกชน และประชาชนในการเชื่อมโยง ผลักดันโครงการให้ดำเนินไปได้อย่างบรรลุเป้าหมายเพื่อปลูกฝังความปรองดองให้เกิดความสมานฉันท์และบรรยากาศความเอื้ออาทรต่อกัน (ภาสกร ดอกจันทร์,รพีพร ธงทอง และสุรพล พรหมกุล. 2563)

ปัจจัยที่เกื้อหนุนทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุข บนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ 1) สภาผู้นำชุมชน 2) กระบวนการความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ 3) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 4) กฎกติกา/กฎระเบียบชุมชน 5) บทบาทของสถาบันในชุมชน 6) วัฒนธรรมจารีตประเพณีท้องถิ่น และ 7) ทูตทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับบทความวิจัยของสุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล (2563) ศึกษาเรื่องการสร้างความไว้วางใจเพื่อสร้างโอกาสสมานฉันท์ในสังคมไทย ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่เกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ ความมีน้ำใจความเอื้ออาทร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมความเชื่อ กฎเกณฑ์และจารีต แบบแผนของชุมชนซึ่งเหล่านี้จะเกิดเป็นพลังในชุมชนและสังคมที่ใช้ในการจัดการตนเองได้ อีกทั้งคุณค่าทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ระบบความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการอาศัยทุนเดิมที่ชุมชนมีอยู่เป็นเครื่องมือในการจัดการชุมชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (สุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล,2563)

องค์ความรู้ใหม่

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนบ้านไร่ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยผู้นำชุมชนและชนเผ่าสร้างความเข้าใจและยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องแนวคิดวัฒนธรรมประเพณีและความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิความเชื่อ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และอย่างสันติสุข 100 กว่าปี จึงเป็นชุมชนหนึ่งที่นำค้นหาคำตอบว่าหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนพื้นฐานความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมมีหลักการและปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดการอยู่ร่วมกันอะไรบ้าง คณะผู้วิจัยเป็น

การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตการมีส่วนร่วม และผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้นำชาติพันธุ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่าบริบทของชุมชนด้านสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายอย่างเหนียวแน่น ด้านการปกครองมีการกระจายการปกครองเป็นคุ้มชุมชนและมีการตั้งข้อปฏิบัติ กฎกติกาของหมู่บ้านร่วมกัน ด้านวัฒนธรรมมีความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และด้านเศรษฐกิจมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติในชุมชน และการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต การจำหน่าย การระดมทุนภายในชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนปัจจัยที่เกื้อหนุนทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุขบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม ได้แก่ 1) สภาผู้นำชุมชน 2) กระบวนการความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ 3) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 4) กฎกติกา/กฎระเบียบชุมชน 5) บทบาทของสถาบันในชุมชน 6) วัฒนธรรมจารีตประเพณีท้องถิ่น และ 7) ทูทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุขบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ ตำบลสบป่อง อำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบและมีข้อเสนอแนะทั้งเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะระดับชุมชนและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือ มีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยกำหนดเป้าหมาย แผนงาน โครงการเพื่อการดำเนินงานสร้างสันติสุขไว้ในแผนชุมชนและแผนพัฒนาตำบลหรือแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะระดับชุมชน

ระบบคุณค่าดั้งเดิม วิถีของชุมชนองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน ความเชื่อวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุนทางสังคมเหล่านี้ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกที่ให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งถือเป็นหัวใจของการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุด

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กับชุมชนอื่น เพื่อจะได้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่อยู่ร่วมกัน

3.2 ควรศึกษาบทบาทผู้นำของชนเผ่า ผู้นำชุมชน ผู้นำธรรมชาติและผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือเข้ามาประสานในการแก้ไขปัญหาต่างๆ พร้อมส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาทุนทางสังคมของตนในการแก้ปัญหาเป็นหลัก

3.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความขัดแย้ง และการผสมผสานทางชาติพันธุ์ในการเชื่อมโยงเครือข่ายในการจัดการความขัดแย้ง เพราะต่างพื้นที่มีกระบวนการจัดการและรูปแบบเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

พ.ศ. 2559 และอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ.

2003. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ชูพินิจ เกษมณี. (2555). ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมพหุลักษณะ. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

ภาสกร ดอกจันทร์, รพีพร ธงทอง และสุรพล พรหมกุล. (2563). การสร้างความปรองดองของ

ประชาชนในจังหวัดเลยตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้มีการอยู่

ร่วมกันอย่างผาสุก. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์. 3 (1), 87-96.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2564). เข้าถึงได้จาก

<https://district.cdd.go.th/pangmapha/about-us/contact-us/>

สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล. (2563). การสร้างความไว้วางใจเพื่อสร้างโอกาสสมานฉันท์ใน

สังคมไทย. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์. 3 (2), 57-68.

สุริยันต์ สุวรรณราช. (2551). ปัจจัยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของไทยพุทธมุสลิมในจังหวัด

สตูล. (รายงานวิจัย) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครศรีธรรมราช: นครศรีธรรมราช.

- สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง. (2557). การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม
กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอดุสิต จังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2549). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: กระบวนทัศน์และบทบาทในประชา
สังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการรับมือวิกฤติโรคระบาด COVID-19 กรณีศึกษาตำบล
ทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา
The Role of Community Leaders in Response to the COVID-19
Pandemic Case Study, Tungkangok Subdistrict, Mueang District,
Phang Nga Province

ปาณิสรา แสงสุวรรณ, นริศรา พงษ์ธีรนาพงษ์, เนธิรินทร์ ปัญญาดี, สิลารัต, อิศภาโร,
วิชาญ พันธุ์เจริญ, ณัชชา จินาเพ็ญ, กรวิทย์ เกษากลาง, ศิริพร เพ็งจันทร์¹

Panisa Saengsuwan, Narissara Parittanapong, Netire Panyadee, Sirarat Itsaparo,
Wichan Panjaren, Nicha Jinapen, Korawit Kohklang, Siriporn Pemgjan¹

Received: 23 November 2022; Revised: 5 December 2022; Accepted: 6 December 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการเตรียมพร้อมและ
การรับมือของผู้นำชุมชนกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการรับมือต่อ
ผลกระทบของวิกฤติโรคระบาด COVID-19 เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสาน คือ วิจัยเชิงปริมาณ และวิจัย
เชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้คือ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง
จังหวัดพังงา จำนวนทั้งสิ้น 119 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive
sampling) และในการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง มีผู้ให้ข้อมูล (key
informants) จำนวน 5 คน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า พบ 1) พบว่าการเตรียมความพร้อมในการรับมือ กับวิกฤติโรคระบาด
COVID-19 กรณีศึกษา ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง
ปริมาณ พบว่า ภาพรวมมีผลอยู่ในระดับมาก ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อบทบาทของ
ผู้นำชุมชนในการเตรียมพร้อมและการรับมือของผู้นำชุมชนกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 ทั้ง

¹ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี; Faculty of Liberal Arts and
Management Science, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: 6240410949@psu.ac.th

ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานเฝ้าระวังโรค ปัจจัยด้านการควบคุมการระบาดของโรค ปัจจัยด้านการปฏิบัติการป้องกันโรค และปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ โรคระบาดของผู้นำชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2) แนวทางในการรับมือต่อผลกระทบของวิกฤติโรคระบาด COVID-19 ของผู้นำชุมชน ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา ทั้งปัจจัยด้านการปฏิบัติงานเฝ้าระวังโรค ปัจจัยด้านการควบคุมการระบาดของโรค ปัจจัยด้านการปฏิบัติการป้องกันโรค และปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือต่อเมื่อกรณีที่ชุมชนได้รับผลกระทบของวิกฤติโรคระบาดแล้ว จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยการเตรียมความพร้อมของผู้นำชุมชนต่อการรับมือกับวิกฤต COVID-19 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การรับมือ COVID-19; บทบาทของผู้นำชุมชน; พังงา

Abstract

The purpose of this study is to 1) study the role of community leaders in preparing for and responding to the COVID-19. 2) This is a comprehensive study, that is, quantitative research and qualitative research. The population used in this study is 119 community leaders from Thung Kha Ngok Sub-district, Muang District, Phang Nga Province. Through the use of specific sample selection and interview, this is an unstructured interview. (Key information) 5. Descriptive statistics were used to analyze the data.

Research findings 1) In the case study of Thung Kha Ngok Sub-district, Muang District, Phang Nga Province, preparations for the COVID-19 were found. From the quantitative data analysis, it is found that the overall effect is very high regardless of the factors in various fields. This has affected the role of community leaders in preparing for and responding to the COVID-19, including the factors of disease surveillance. Epidemic control factors, preventive action factors and community leaders' understanding of the epidemic. 2) Guidelines for community leaders in Thung Kha Ngok Street to cope with the impact of COVID-19 Muang District, Phang Nga Province: disease monitoring, epidemic control, disease prevention COVID-19 pandemic crisis When the community is affected by the epidemic crisis, quantitative

data analysis shows that: Community leaders are highly prepared for the COVID-19 crisis.

Keywords : Coping with the COVID-19 Pandemic; Phang Nga; Role of community leaders

บทนำ

จากสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 สายพันธุ์โอไมครอน ซึ่งมีการประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 2 (2563 : 16) ให้โรค COVID-19 เป็นโรคร้ายแรง ซึ่งได้แพร่อย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งมีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ประกอบกับองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดของโรคโควิด 19 เป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) ในส่วนของประเทศไทยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข โดยคำแนะนำของคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ ได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)) เป็นโรคติดต่ออันตราย ลำดับที่ 14 ทำให้เกิดการตระหนักรู้ของประชาชน ซึ่งพบการระบาดไปในหลายประเทศและยังมีการกลายพันธุ์ของเชื้อมาเรื่อยๆ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมอย่างรุนแรง สถานการณ์การระบาดกำลังแพร่กระจายยังไม่สามารถควบคุมได้สาเหตุการเสียชีวิตส่วนใหญ่ ตัวไวรัส COVID-19 อาจมีอาการไม่สบายแค่ 1-2 วัน จมูกยังสามารถได้กลิ่น ลิ้นรับรสได้ดี ไม่ค่อยมีไข้ รู้สึกล้า และปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ มีอาการไอเล็กน้อย ระคายคออาการยังไม่ชัดเจนเท่าสายพันธุ์อื่น ผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน โรคหัวใจ หากติดเชื้ออาจทำให้มีอาการรุนแรงอาการโดยรวม เบื้องต้นพบว่าไม่รุนแรง สามารถรักษาที่บ้านได้ ดังนั้น มาตรการการป้องกันไม่ให้ติดโรค COVID-19 นั้นถือว่าจำเป็น ด้วยการดำเนินมาตรการการรักษาร่างกายให้แข็งแรงออกกำลังกายเพื่อมิให้ป่วย การป้องกันตนเอง เช่น หลีกเลี่ยงการเดินทางไปในประเทศหรือสถานที่มีคนพลุกพล่าน การล้างมือให้สะอาดอย่างถูกต้อง ทั้งด้วยแอลกอฮอล์เจล สบู่ การสวมหน้ากากอนามัยอย่างถูกวิธี การไม่นำเอามือมาป้ายหรือจับหน้า ความรู้และเข้าใจการดำเนินไปของโรค เพื่อให้การดำเนินการป้องกันโรค COVID-19 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ได้จัดทำวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเพื่อรับสถานการณ์ COVID-19 ระบาดระลอกนี้ เพื่อดูแลเฝ้าระวังป้องกันตนเองให้กับประชาชนในเขตชุมชน ได้แก่ ประชาชน หน่วยบริการ สถานศึกษา และบริการสาธารณะต่างๆ ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบผู้นำชุมชนตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา มาตรการการป้องกันไม่ให้ติดโรค COVID-19 เนื่องด้วยปัจจุบันองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่ประกอบไปด้วยผู้นำชุมชนในหลากหลายตำแหน่งหน้าที่และบริบทในชุมชน เป็นองค์กรแห่งหนึ่ง

เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและจัดสรรสวัสดิการให้แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก ผู้นำชุมชนล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีหน้าที่พัฒนาให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนดีขึ้น โดยที่ท้องถิ่นมีบทบาทและอำนาจในการกำหนดลักษณะต่างๆ ในท้องถิ่นของตนและเนื่องด้วยองค์การบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น มีลักษณะเป็นหน่วยงานที่มีความเป็นอิสระและอยู่ใกล้ชิดประชาชน เพื่อจัดสรรสวัสดิการและดำเนินการตามนโยบายสาธารณะแก่ชุมชนเพื่อสุขภาวะความเป็นอยู่ที่ดี

ดังนั้น จึงสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ตรงเป้า รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ประกอบไปด้วยผู้นำชุมชน ที่มีความเข้าใจสภาพแวดล้อม ปัญหาต่างๆ ของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งเป็นเรื่องยากที่คนในท้องถิ่นอื่นจะเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ฉะนั้นแล้วอำนาจและบทบาทหน้าที่ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ก็ถือเป็นประเด็นสำคัญ ที่ผู้นำชุมชนควรคำนึงถึง และควรจัดการรับมือกับภาพวิกฤติดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการสั่งการ จัดตั้ง การประชาสัมพันธ์ หรือการรายงานเป็นต้น เพื่อสุขภาวะและความเป็นอยู่ที่ดี ของประชาชนในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการเตรียมพร้อมและการรับมือของผู้นำชุมชนกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการรับมือต่อผลกระทบของวิกฤติโรคระบาด COVID-19

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

1.1 กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทต่อการรับมือและการเตรียมความพร้อมกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาด ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สภาองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าอาวาส ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เจ้าหน้าที่อนามัย ในพื้นที่ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอมือง จังหวัดพังงา ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอมือง จังหวัดพังงา จำนวนทั้งสิ้น 119 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทผู้นำชุมชนต่อการรับมือและการเตรียมความพร้อม กับสถานการณ์ โควิด 19 โดยตรงของตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา เพื่อใช้ตอบแบบสัมภาษณ์รวมจำนวน 5 คน ได้แก่

- นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน
- ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 1 คน
- เจ้าหน้าที่อนามัย 1 คน
- อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน 1 คน

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิจัยเชิงปริมาณ : ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้รับการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง คือผู้นำชุมชน ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา จำนวน 119 คน ที่มีบทบาทต่อการเตรียมความพร้อมและรับมือกับวิกฤตโรคระบาดโควิด19 และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาข้อสรุปจากการศึกษา แล้วนำเสนอด้วยสถิติเชิงพรรณนา ในรูปความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

วิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทผู้นำชุมชนต่อการรับมือและการเตรียมความพร้อม กับวิกฤตโรคระบาดโดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากเทคนิคแบบลูกโซ่ (snowball technique) ซึ่งเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ตามข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนหน้า เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาเชิงคุณภาพครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured In-depth interview) และนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลในภาคสนาม ตั้งแต่เริ่มลงพื้นที่โดยวิเคราะห์ข้อมูลทันทีในขณะที่เก็บข้อมูลในพื้นที่และได้ทำการจดบันทึกประเด็นสำคัญของการสัมภาษณ์ไว้ จากนั้นสู่กระบวนการแปลผลข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลการบรรยาย descriptive

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 103 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 65.0 จำนวนประชากรในชุมชนเพศชายจำนวน 32 คน คิดเป็น ร้อยละ 31.1 และ

จำนวนประชากรในชุมชนที่เป็นเพศทางเลือก จำนวน 4 คน คิดเป็น ร้อยละ 3.9 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 21-30 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมา อายุ 31-40 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 อายุ 41-50 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 และ อายุ 51-60 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 จำแนกตามสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่จะอยู่ในสถานภาพที่โสด จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 60.2 และรองลงมา คือ สมรสหรือมีครอบครัวแล้ว จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 และหม้ายหรือหย่า จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8

จำแนกตามระดับการศึกษา ที่มีระดับการศึกษามากที่สุดคือ ปริญญาตรี ที่มีจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 รองลงมาเป็นระดับมัธยมตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 มัธยมตอนต้นและสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนที่เท่ากัน คือ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 และประถมศึกษา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 จำแนกตามบทบาทในชุมชน ที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดคือ อสม. จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมา คือ พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 เจ้าหน้าที่อนามัย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 สารวัตรกำนัน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 และ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่มีจำนวนเท่ากัน คือ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0

และกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนใหญ่ประสบการณ์ในการทำงานมากที่สุดคือ อายุ 1-5 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมา อายุ 6-10 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 อายุ 11-15 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 อายุ 16-20 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 อายุ 21-25 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 อายุ 26-30 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 และอายุ 31 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9

ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมในการรับมือ กับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 สายพันธุ์โอไมครอน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.ด้านการปฏิบัติงานเฝ้าระวังโรค	4.31	0.77	มาก
2.ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคระบาด	4.32	0.72	มาก
3.ด้านการควบคุมการระบาดของโรค	4.36	0.74	มาก
4.ด้านการปฏิบัติการป้องกันโรค	4.35	0.73	มาก
รวม	4.34	0.74	มาก

1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 กรณีศึกษา ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

การเตรียมความพร้อมในการรับมือ กับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 กรณีศึกษา ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา ภาพรวมมีผลอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.34 (S.D. = 0.74) โดยปัจจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 กรณีศึกษา ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงาสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานเฝ้าระวังโรค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.31 (S.D.= 0.77) สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.25 – 4.39 พบว่าปัจจัยด้านการปฏิบัติงานเฝ้าระวังโรค มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการเตรียมความพร้อมกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.39 (S.D.= 0.74) รองลงมา ได้แก่ มีการรับมือกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 4.37 (S.D.= 0.72) มีการเข้าประชุมทุกครั้ง ที่มีการประชุมเกี่ยวกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาด COVID-19 อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 3 มีค่าเฉลี่ย 4.31 (S.D.= 0.79) ในชุมชนมีจุดคัดกรองโรคระบาด COVID-19 อยู่ในระดับมา เป็นอันดับที่ 4 มีค่าเฉลี่ย 4.25 (S.D.= 0.83) และ ในฐานะผู้นำชุมชนมีบทบาทร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 5 มีค่าเฉลี่ย 4.25 (S.D.= 0.75)

2) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคระบาด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.32 (S.D.= 0.72) สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ มีคะแนน

เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.25 – 4.36 พบว่าปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคระบาด มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ หากได้รับเชื้อโคโรนา ต้องรักษาตัวมากกว่า 7 วัน เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.36 (S.D.= 0.76) รองลงมาได้แก่ ในฐานะผู้นำชุมชนมีบทบาทเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ กับ วิกฤติโรคระบาด อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 4.36 (S.D.= 0.71) การคิดว่าไวรัสโคโรนา มีมากกว่าหนึ่งสายพันธุ์ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 3 มีค่าเฉลี่ย 4.35 (S.D.= 0.68) ส่วนใหญ่ ผู้ติดเชื้อ COVID-19 จะมีอาการปวดหัว อ่อนเพลียอ่อนล้า น้ำมูกไหล เจ็บคอ จาม อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 4 มีค่าเฉลี่ย 4.30 (S.D.= 0.71) และ การคิดว่าการได้รับเชื้อโคโรนา ได้รับมาจากการสัมผัสจากผู้ติดเชื้อ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 5 มีค่าเฉลี่ย 4.25 (S.D.= 0.75)

3) ด้านการควบคุมการระบาดของโรค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.36 (S.D.= 0.74) สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.14 – 4.43 พบว่าปัจจัยด้านการควบคุมการระบาดของโรค มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ หลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสบริเวณดวงตา ปาก และจมูก เป็นอันดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.43 (S.D.= 0.71) รองลงมาได้แก่ หลังเกิดสถานการณ์วิกฤติโรคระบาด COVID-19 มีการลดการสัมผัสกับผู้อื่น อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 4.43 (S.D.= 0.65) หลังเกิดสถานการณ์วิกฤติโรคระบาด COVID-19 มีการลดการทานอาหารนอกบ้าน อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 3 มีค่าเฉลี่ย 4.42 (S.D.= 0.72) ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ที่บ้าน มากกว่าออกไปนอกบ้าน อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 4 มีค่าเฉลี่ย 4.37 (S.D.= 0.78) และ ลดการสัมผัสเงินสด อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 5 มีค่าเฉลี่ย 4.14 (S.D.= 0.87)

4) ด้านการปฏิบัติการป้องกันโรค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.35 (S.D.= 0.73) สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายข้อมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.16 - 4.49 พบว่า ปัจจัยด้านการควบคุมการระบาดของโรค ความเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการหลีกเลี่ยงการสัมผัส หรือหลีกเลี่ยงการเข้าไปในสถานที่ ที่มีคนจำนวนมาก อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.49 35 (S.D.= 0.68) รองลงมาได้แก่ ในชุมชนมีการสวมใส่หน้ากากอนามัย อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 4.44 (S.D.= 0.68) ในชุมชนมีการได้รับวัคซีนอย่างทั่วถึง อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 3 มีค่าเฉลี่ย 4.43 (S.D.= 0.69) มีการล้างมือทุกครั้ง ก่อน-หลังรับประทานอาหาร อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 4 มีค่าเฉลี่ย 4.40 (S.D.= 0.74) ร้านสะดวกซื้อในชุมชน มีบริการเจลล้างมือแอลกอฮอล์ให้ประชาชน อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 5 มีค่าเฉลี่ย 4.37 (S.D.= 0.76) ในชุมชน ผู้นำชุมชนได้ดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ให้แก่ประชาชน อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 6 มีค่าเฉลี่ย 4.29 (S.D.= 0.73) เว้นระยะห่างจากผู้อื่น

อย่างน้อย 1-2 เมตร อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 7 มีค่าเฉลี่ย 4.29 (S.D.= 0.68) ผู้นำชุมชนรู้สึกคิดมากเมื่อมีคนใกล้ชิด ติดเชื้อกับโรคระบาด COVID-19 อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 8 มีค่าเฉลี่ย 4.27 (S.D.= 0.78) และ กรณีมีการจัดงานศพในชุมชน จะมีการงดจัดเลี้ยงอาหาร อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 9 มีค่าเฉลี่ย 4.16 (S.D.= 0.81)

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา จำนวน 5 คน เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นและการรับมือต่อสถานการณ์โควิด -19 ของชุมชน บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการรับมือต่อและเตรียมความพร้อมกับสถานการณ์โควิด -19 ของชุมชน และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ต่อมีส่วนให้สถานการณ์ดีขึ้น

2.1 การแสดงความคิดเห็นและการรับมือต่อสถานการณ์โควิด -19 ของชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์มีแนวทางในการแสดงความคิดเห็นต่อการรับมือโดยการการรับมือใส่แมสและหลีกเลี่ยงสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูง บริหารจัดการเกี่ยวกับชุมชน โดยการให้ทุกคนศึกษาเรียนรู้มาตรการในการป้องกันโรค covid 19 เช่น ใส่แมสล้างมือด้วยเจล และจะไม่อยู่รวมกลุ่มกันเพื่อป้องกันโรค covid 19 ในเรื่องของการไปจับจ่ายซื้อของในตลาด เพราะเป็นสถานที่ ที่สำคัญที่คนในชุมชนมาซื้อของ ไปใช้ในการอุปโภคบริโภค ดังนั้นควรจะได้รับมาตรการป้องกันที่รัฐบาลได้จัดตั้งขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการคัดกรองการวัดอุณหภูมิและการใช้เจลแอลกอฮอล์ในการล้างมือตามสถานที่ให้บริการหรือแหล่งที่ประชาชนเกิดการรวมตัวกัน ไม่ว่าจะเป็นร้านค้า ตลาด มีการคัดกรองก่อนจะเข้าต้องปฏิบัติตามมาตรการกระทรวงสาธารณสุข D-M-H-T-T-A อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นสวมหน้ากาก 100% ล้างมือบ่อยๆ และเว้นระยะห่าง รวมถึงหลีกเลี่ยงการสัมผัสจุดเสี่ยงที่สัมผัสร่วมกันบ่อยๆ หากสัมผัสแล้วควรล้างมือด้วยน้ำและสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์โดยเร็ว เพื่อป้องกันโรคโควิด 19 และเมื่อกลับถึงบ้านต้องทำความสะอาดร่างกายทันที เพื่อลดโอกาสการนำเชื้อเข้ามาติดต่อกับผู้อื่นในครอบครัว การให้ผู้นำอาสาสมัครประจำหมู่บ้านต้องวางแผนในการประชุมเรียกชาวบ้านเข้าที่ประชุม และประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง โดยการทำงานร่วมกันตามภาคีเครือข่ายต่างๆ ต้องร่วมมือกันในการดูแลและลงพื้นที่ในชุมชนให้ทั่วถึง ทุกหมู่บ้านและทุกตำบล จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ในการณรงค์ด้วยการปลูกพืชสมุนไพรเพื่อช่วยเหลือตัวเอง โดยการให้ภาคีเครือข่ายต่างๆ มาพัฒนาชุมชนด้านเกษตรมาให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับพืชสมุนไพรที่ป้องกันเกี่ยวกับโรคนี้ได้ และมารณรงค์ในการทำกิจกรรมร่วมกันปลูกพืชเพื่อช่วยเหลือในครอบครัวตัวเองเป็นการเบื้องต้น ตรวจคัดกรองประชาชนในชุมชน ถ้าหากประชาชนในชุมชนคนใดตรวจพบว่าติดเชื้อก็ให้นำพาไปแจ้งอนามัยและ

สำหรับผู้ที่มีความเสี่ยงสูงก็ให้กักตัวประมาณ 10 วัน ขณะเดียวกันก็ให้มีการฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อบริเวณรอบๆ บ้านของผู้ที่ติดเชื้อ หรือผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง

ผู้นำชุมชนพื้นที่ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีความเห็นตรงกันว่า ในการรับมือต่อสถานการณ์ วิกฤตโรคระบาด ควรมีมาตรการในการรับมือคือการสวมใส่แมส ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ ไม่อยู่ปะปนหรือรวมกลุ่มกันและคนมีมาตรการในการคัดกรองการวัดอุณหภูมิและการใช้เจลแอลกอฮอล์ในสถานที่ให้บริการ ต่างๆไม่ว่าจะเป็น ตลาดร้านค้า รวมถึงการเว้นระยะห่าง และการหลีกเลี่ยงการสัมผัสบุคคลที่สัมผัสร่วมกันบ่อยๆ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงของจำนวนผู้ติดเชื้อในชุมชน โดยเข้มงวดในการดูแลตัวเองตามมาตรการ D-M-H-T-A ได้แก่ D:Distancing เว้นระยะระหว่างบุคคล หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับผู้อื่น M:Mask wearing สวมหน้ากากผ้า หรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลา H:Hand washing ล้างมือบ่อยๆ จัดให้มีจุดบริการเจลล้างมืออย่างทั่วถึงเพียงพอ T:Temperature ตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนเข้าใช้บริการ เพื่อคัดกรองผู้ใช้บริการที่อาจไม่สบาย T:Testing ตรวจหาเชื้อโควิด 19 และ A:Application ติดตั้งและใช้แอปพลิเคชัน “ไทยชนะ” และ “หมอชนะ” ก่อนเข้า-ออกสถานที่ทุกครั้ง

2.2 บทบาทของผู้นำชุมชนในการรับมือและเตรียมความพร้อม กับสถานการณ์โควิด-19 ของชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์มีการเสนอแนวทางการมีบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการรับมือต่อและเตรียมความพร้อม กับสถานการณ์โควิด -19 ของชุมชน ให้การจัดเตรียมสถานที่แก่ผู้ที่กักตัว ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือสถานที่ทางผู้นำชุมชนจัดเตรียมไว้ให้ ในฐานะผู้นำชุมชนจะต้องมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ในด้านข่าวสาร และการรณรงค์ในการให้ปฏิบัติตามมาตรการของทางภาครัฐ และทางกรมสาธารณสุขแนะนำ อีกทั้งทางผู้นำชุมชนก็ต้องมีบทบาทในการร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ให้การสนับสนุนเกี่ยวกับสถานที่ อาหารการกิน การดูแล อาสาสมัครประจำหมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปร่วมช่วยดูแลด้วย และมีบทบาทในการคอยให้ความช่วยเหลือเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบต่อสถานการณ์โรคระบาดดังกล่าว โดยการจัดตั้งยังชีพให้แก่ประชาชนในท้องที่ที่ตนดูแล

2.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการมีส่วนร่วมให้สถานการณ์ดีขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์มีการเสนอแนะเพิ่มเติม ต่อการมีส่วนร่วมให้สถานการณ์ดีขึ้น คือ อยากให้ทุกคนรักษามาตรการของตัวเอง ทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุดด้วยการใส่แมส ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับคนหมู่มาก หลีกเลี่ยงการสัมผัสให้น้อยที่สุด และที่สำคัญคือการออกกำลังกายอยู่บ้านเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงไม่อ่อนต่อโลก

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ว่า เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการเตรียมพร้อมและการรับมือของผู้นำชุมชนกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการเตรียมความพร้อมในการรับมือ กับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 กรณีศึกษา ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่าภาพรวมมีผลอยู่ในระดับมาก ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้นำชุมชนในการเตรียมพร้อมและการรับมือของผู้นำชุมชนกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 ทั้งปัจจัยด้านการปฏิบัติงานเฝ้าระวังโรค ปัจจัยด้านการควบคุมการระบาดของโรค ปัจจัยด้านการปฏิบัติการป้องกันโรค และปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคระบาดของผู้นำชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำชุมชนมีการเตรียมความพร้อมและมีการรับมือกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 ในชุมชนของตน ไม่ว่าจะเป็นมาตรการในการจัดสรรบริการสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกเป็นอยู่ ความสงบสุข และความปลอดภัยของประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งจุดคัดกรองในชุมชน อีกทั้งในฐานะผู้นำชุมชนก็มีบทบาทร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิกฤติโรคระบาด COVID-19 โดยจัดให้มีการประชุมเกี่ยวกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาด COVID-19 ผู้นำชุมชนได้ดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ให้แก่ประชาชนไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรให้ประชาชนในชุมชนได้รับบริการการฉีดวัคซีนอย่างทั่วถึง และมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงการปฏิบัติตัวตามมาตรฐานในการป้องกันโรคตามมติของทางภาครัฐและถูกต้องตามกฎหมายสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด อีกทั้งทางผู้นำชุมชนก็ยังมียุทธศาสตร์ในการเป็นแหล่งที่คอยให้การสนับสนุนแก่ประชาชนทั้งด้านสถานที่ในการจัดหาแหล่งที่กักตัวให้แก่ผู้ติดเชื้ออย่างเหมาะสมและจัดทำถุงยังชีพเพื่อเยียวยาแก่กลุ่มประชาชนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชวาล ผึ้งทอง (2563) ที่พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลราชาเทวะในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในการนำนโยบายต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้ออกมาเพื่อใช้ในการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 ไปปฏิบัติในท้องที่ที่ตนเองดูแลรับผิดชอบ เช่น การตรวจคัดกรองผู้ที่เดินทางผ่านเข้าออกในพื้นที่ตำบลราชาเทวะ การตรวจสถานประกอบการ ร้านค้าต่าง ๆ ที่ให้หยุดกิจการเป็นการชั่วคราว การลงพื้นที่สำรวจผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 เป็นต้น

กำนันผู้ใหญ่บ้านนอกจากจะนำนโยบายข้อสั่งการต่าง ๆ ที่ทางราชการกำหนดไว้ไปดำเนินการแล้ว กำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องมีความรู้และมีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและอุปสรรคต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ และการใส่ใจในการดูแล

ตนเอง และไม่เข้าใจในระบบงานราชการ ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน ในท้องที่มากที่สุด จึงต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทำหน้าที่แนะนำและอธิบายให้ประชาชนทราบ ถึงวิธีการและมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดความตึงเครียดของประชาชนที่มีต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในปัจจุบัน และเยาวชนลักษณะ ชาวบ้านโพธิ์ (2564) ที่พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีการปฏิบัติตามบทบาท ด้านการป้องกันโรค ร่วมมือ กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประชุม ปรึกษาหารือเพื่อดำเนินการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหาโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ชักชวนให้เพื่อนบ้านร่วมกันป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แจ้ง ข่าวการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทราบโดยเร็ว ให้คำแนะนำการ ดูแลตนเองเพื่อป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจัด กิจกรรมรณรงค์การป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เข้าประชุมและการฝึกอบรม ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เข้าร่วมการเสนอแนะความคิดเห็นในการดำเนินงานการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การจัดหาและ แจกจ่ายอุปกรณ์เพื่อป้องกัน เช่น Alcohol, Mask, Face shield เป็นต้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ว่า เพื่อศึกษาแนวทางในการรับมือต่อผลกระทบของวิกฤติโรค ระบาด COVID -19 สายพันธุ์โอไมครอน จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางในการรับมือต่อ ผลกระทบของวิกฤติโรคระบาด COVID -19 สายพันธุ์โอไมครอน ของผู้นำชุมชน ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอมือง จังหวัดพังงา ทั้งปัจจัยด้านการปฏิบัติงานเฝ้าระวังโรค ปัจจัยด้านการควบคุมการ ระบาดของโรค ปัจจัยด้านการปฏิบัติการป้องกันโรค และปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ วิกฤติโรคระบาด COVID -19 สายพันธุ์โอไมครอน เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือต่อ เมื่อกรณีที่ ชุมชนได้รับผลกระทบของวิกฤติโรคระบาดแล้ว จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัย ด้านควบคุมการระบาดของโรค และปัจจัยด้านการปฏิบัติการป้องกันโรค อยู่ในระดับมาก ซึ่ง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำชุมชนมีมาตรการในการรับมือคือ การสวมใส่ แมส ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ และไม่อยู่ปะปนหรือรวมกลุ่มกัน และคนมีมาตรการในการคัด กรองการวัดอุณหภูมิและการใช้เจลแอลกอฮอล์ในสถานที่ ให้บริการ ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นตลาด ร้านค้า รวมถึงการเว้นระยะห่าง และการหลีกเลี่ยงการสัมผัสหยุดเสี่ยงที่สัมผัสร่วมกันบ่อยๆ เพื่อลด ปัจจัยเสี่ยงของจำนวนผู้ติดเชื้อในชุมชน โดยเข้มงวดในการดูแลตัวเองตามมาตรการ D-M-H-T-T-A ได้แก่ D : Distancing เว้นระยะระหว่างบุคคล หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับผู้อื่น M : Mask wearing สวมหน้ากากผ้า หรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลา H : Hand washing ล้างมือบ่อยๆ จัดให้มีจุด บริการเจลล้างมืออย่างทั่วถึงเพียงพอ T : Temperature ตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนเข้าใช้

บริการ เพื่อคัดกรองผู้ใช้บริการที่อาจไม่สบาย T : Testing ตรวจหาเชื้อโควิด 19 และ A : Application ติดตั้งและใช้แอปพลิเคชัน “ไทยชนะ” และ “หมอชนะ” ก่อนเข้า-ออกสถานที่ทุกครั้ง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สตีปาติฮอร์ อีลา (2563) ที่พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ย ได้มีการกำหนดมาตรการการกลยุทธ์ ในการแก้ปัญหาการรับมือและป้องกัน ในสถานการณ์โควิด-19 ดังนี้ 1) ดูแลและปกป้องพนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ย อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ในวิกฤติ COVID-19 ที่ได้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและวิถีชีวิตของผู้นคนมากมาย รวมถึงกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรอย่าง “พนักงาน” สิ่งที่จะช่วยลดความกังวล และให้ความรู้สึกร่มกตต่อพนักงานก็คือการออกนโยบายประกาศสถานการณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ย รวมถึงมาตรการรับมือกับสถานการณ์พร้อมกับการให้ความช่วยเหลือที่จะให้ต่อพนักงานได้ เช่น มาตรการดูแลสุขอนามัยของพนักงานมาตรการ work from home และ social distancing เป็นต้น 2) ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่องและมองหาโอกาสเพื่อเตรียมพร้อมรับ New Normal ที่กำลังเกิดขึ้นในตอนนี 3) องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ย มีการเตรียมแผนไว้รองรับเหตุการณ์ไม่คาดฝันเสมอ ต้องมีแผนสำรองในการรับมือกับสิ่งที่ไม่อาจคาดเดาได้ โดยจำเป้นมีแผน 2 3 หรือ 4 เผื่อไว้ ทีมงานแต่ละฝ่ายงานต้องมีความยืดหยุ่น สามารถเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ รวมถึงทำงานร่วมกันเพื่อให้แผนสำรองที่เตรียมไว้สามารถทำงานได้ทันทีเมื่อจำเป็น ซึ่งจะช่วยให้จัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าการมีแผนเดียวและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นรายครั้งไป 4) องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ย มีการปรับแผนการเงินสู่วิกฤติ ปัญหาใหญ่ที่ตามมาจากวิกฤติ COVID-19 ก็คือเรื่องการเงิน เพื่อให้รับมือได้ทันกับปัญหาการเงินที่อาจเกิดขึ้นได้ เพื่อที่สามารถจะยื่นมือช่วยประชาชนได้ในช่วงสถานการณ์วิกฤติ COVID-19 องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ยมีการทดลองประเมินสถานการณ์โดยการอ้างอิงจากเหตุการณ์วิกฤติของโรคระบาดที่ผ่านๆ มาว่ามีลักษณะอย่างไร และร่างแผนการเงินออกมา และให้ลองลิสต์ว่าอะไรเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อรายได้และวิเคราะห์ความน่าจะเป็นออกมา รวมถึงวางแผนวิธีการใช้เงินให้เหมาะสมในช่วงวิกฤติ ว่าควรใช้จ่ายอย่างไร เพื่อให้การเงินมีสภาพคล่องต่อไปได้อีกยาวนาน งบอะไรที่ต้องตัดออก เพื่อสร้างความสมดุลให้กับการเงินเพื่อที่จะสามารถช่วยเหลือประชาชนได้ 5) มีศูนย์กลางการสั่งงานที่ชัดเจน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ย มีศูนย์กลางการสื่อสารการตัดสินใจที่แหล่งเดียวหรือคนเดียวในการแก้ปัญหาเพื่อป้องกันการสับสนของข้อมูล มีการแบ่งงานที่ชัดเจนใครทำอะไร ใครตัดสินใจในเรื่องใด มีการจัดประชุมหัวหน้าของแต่ละฝ่ายเพื่อติดตามสถานการณ์และแก้ไขปัญหาให้ไปในทิศทางเดียวกัน จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงวิจัยเรื่อง การแก้ปัญหารับมือและการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 องค์การบริหารส่วน

ตำบลม่วงเตี้ย อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี เชิงสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019

องค์ความรู้ใหม่

การรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 ของผู้นำชุมชน มีการสร้างแนวทางการปฏิบัติให้กับประชาชนในชุมชนพึงตระหนักและให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามที่กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดไว้ อย่างมาตรการD-M-H-T-T-A อย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคและการลดการติดเชื้อ ไม่ว่าจะเป็น การสร้างการตระหนักให้ประชาชนสวมใส่แมสและหลีกเลี่ยงสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูง รวมไปถึงการจัดมาตรการปกป้องโดยรัฐบาล โดยการสร้างจุดคัดกรอง การวัดอุณหภูมิและการให้ประชาชนใช้เจลแอลกอฮอล์ในการล้างมือ รวมไปถึงผู้นำชุมชนได้มีการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมกับการรับมือ โดยมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายผู้นำอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยมีการวางแผนในการประชุมเรียกชาวบ้าน และให้สาธารณสุขเข้ามาทำความเข้าใจและให้ความรู้กับประชาชน ให้ผู้นำชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ในการรณรงค์ด้วยการปลูกพืชสมุนไพร เพื่อช่วยเหลือตัวเองและให้ภาคีเครือข่ายต่างๆ มาพัฒนาชุมชนด้านเกษตรกรรมมาให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับพืชสมุนไพรที่ป้องกันโรค

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการปฏิบัติงานเฝ้าระวังโรค : ผู้นำชุมชนควรจัดให้มีจุดคัดกรองในชุมชน อย่างทั่วถึง ตามจุดสำคัญต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ตลาด หรือสถานที่ต่างๆที่มีประชาชนสัญจรไปมาอีกทั้งผู้นำชุมชนควรมีบทบาทร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิกฤติโรคระบาดโควิด19 ไม่ว่าจะเป็นทั้งหน่วยงานภายนอกหรือหน่วยงานภายในก็ตามที เพื่อนำมาซึ่งการเฝ้าระวังโรคของชุมชนอย่างเข้มแข็ง และทันทั่วถึง

1.2 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคระบาด: ผู้นำชุมชน ควรติดตามข่าวสาร ของสถานการณ์ โรคระบาดดังกล่าวไม่ว่าจะเป็น วิธีการเฝ้าระวัง หรือลักษณะอาการของผู้ที่ติดเชื้อ รวมไปถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและความรุนแรงของเชื้อไวรัสดังกล่าว เพื่อให้ผู้นำชุมชนสามารถทราบแนวทางในการรับมือและแนวทางในการป้องกันโรคระบาดให้กับประชาชนในชุมชนได้

1.3 ด้านการควบคุมการระบาดของโรค: ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนตระหนักถึงการ เฝ้าระวังตัวเอง ให้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ที่บ้านมากกว่าออกไปข้างนอกหากไม่มีความจำเป็น ไม่ว่าจะเป็นการหาแนวทางในการทำกิจกรรมต่างๆ แบบ work from home และควรมีนโยบาย หรือสรวการตระหนักรู้ให้คนในชุมชนลดการสัมผัสเงินสดในการจับจ่าย เช่นการแนะนำวิธีการซื้อขายผ่านช่องทางออนไลน์ การจ่ายเงินผ่าน mobile banking เป็นต้น

1.4 ด้านปฏิบัติการป้องกันโรค: ผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญ และตระหนักถึงแหล่งนำพาเชื้อโรค ซึ่งผู้นำพาเชื้ออาจไม่ใช่เพียงแค่จากคนภายนอกแต่อาจมาจากจากคนภายในพื้นที่ นำเข้ามายังชุมชนเองดังนั้นควรจัดให้มีการตรวจตราและคัดกรองอย่างเป็นระบบและระเบียบ อีกทั้ง การจัดให้มีมาตรการอย่างเข้มงวดในกรณีที่มีการจัดงานศพในชุมชนหรืองานสังสรรค์ต่างๆ ควรจะมีการงดจัดเลี้ยงอาหาร หรือการรวมตัวกันของคนจำนวนมาก เพื่อลดอัตราความเสี่ยงในการติดเชื้อของคนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ควรศึกษาบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้นำท้องถิ่นเช่น กลุ่มประธานกลุ่มชุมชนต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ซึ่งแนวทางการรับมือที่ครอบคลุม

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆเพิ่มขึ้นและนำไปใช้ศึกษาความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเชิงลึกมากขึ้น

2.3 ควรมีการสัมภาษณ์ผู้นำให้มากกว่า 5 คน เพื่อทราบถึงแนวทางในการรับมือ ความคิดเห็น มุมมอง และศักยภาพในตัวบุคคลที่ดึงมาปฏิบัติใช้ในการบริหารชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ควรวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยลักษณะนี้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบอื่นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ปัญญาธร. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรค COVID - 19 บ้านหนองสวรรค์ ตำบล เชียงพิณ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี.สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2565.จาก https://mis.ratchathani.ac.th/file_re/all7jNmTue21852.pdf
- ชัชวาล ผึ้งทอง. (2563). บทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการนำนโยบายการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 ไปปฏิบัติ ในพื้นที่ตำบลราชาเทวะ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2565.จาก http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2563_1614232564_6214830017.pdf

- บุญเรือน ทองทิพย์. (2563, พฤศจิกายน). โรคติดเชื้อไวรัส โควิด 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2565.จากวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ,5(11),434-447
- เยาวลักษณ์ ขาวบ้านโพธิ์ (2562). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาสีปาดิฮะร์ อีลา (2563). การแก้ปัญหาการรับมือและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ย อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี.
- เอมอร แสงภูวา (2559). บทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2565. จาก สถาบันพระปกเกล้าศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
- อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง : เปลี่ยนความท้าทายมุ่งสู่ความสำเร็จขององค์การอย่างยั่งยืน.สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2565. จากวารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 9, ฉบับที่ 21
- วสันต์ ศรีสิทธิสมบัติ. (2547). บทบาทผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้นำชุมชนของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพงจังหวัดเชียงใหม่ .มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภักชญา ภาวิฑร์, สมภพ อาจนะศึก, ปิยะณัฐ นามชู (2563). การศึกษาสถานการณ์การเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2565. จาก [http://phc.moph.go.th/www_hss/data_center/dyn_mod/\(Full_paper_edit\)_A_Study_of_COVID-19_Surveillance,_Prevention_and_Control_in_Communities_\(1\)_dec-jan_21.pdf](http://phc.moph.go.th/www_hss/data_center/dyn_mod/(Full_paper_edit)_A_Study_of_COVID-19_Surveillance,_Prevention_and_Control_in_Communities_(1)_dec-jan_21.pdf)
- สุกศักดิ์ ฤทธนามระ และกานต์ชนก บุญสุภาพร. (2563). ผู้นำองค์กรควรรับมือกับวิกฤตโควิด-19 อย่างไร? สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2565. จาก <https://www2.deloitte.com/th/en/pages/deloitteprivate/articles/how-shouldbusiness-leadersrespond-to-thecovid-19-crisis-th.htm>

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563

Political Participation in Democracy of Undergraduate Students, Maejo University, academic year 2020

เชษฐ ใจเพชร¹, ภาวิดา รังษี², วินิจ ผาเจริญ³

Chast Jaiphet¹, Pawida Rungsee², Winit Pharcharuen³

Received: 3 November 2022; Revised: 5 December 2022; Accepted: 6 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 2) ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 ตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 6 คณะ จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า T-test และค่า F-test กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 18-20 ปีเรียน คณะวิทยาลัยบริหารศาสตร์ เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และหัวหน้าครอบครัวประกอบอาชีพค้าขาย นักศึกษามีการglomเกลตาทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง แต่ได้รับการglomเกลตาจากสถาบันการศึกษาอยู่ในระดับต่ำและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยต่างๆ กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

^{1,2} หลักสูตรการเมืองและการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร; Lecturer, Politics and Local Governance Program, Maejo University at Chumporn

³ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ; School of Administrative Studies, Maejo University, Chiang Mai

พบว่า ตัวแปรด้านอายุ อาชีพของหัวหน้าครอบครัว และการกล่อมเกลາทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ส่วนเพศคนที่ศึกษาและระดับการศึกษาไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ระบบประชาธิปไตย; นักศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the degree of political participation in democratic system of undergraduate students. Maejo University, academic year 2020 2) A comparative study of political participation in democracy among undergraduate students Maejo University, academic year 2020 according to personal factors quantitative research the random sampling population used in the 6 research groups consisted of 400 people. The questionnaire was used as a data collection tool. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, T-test and F-test. The statistical significance was determined at the .05 level.

Most of the students are female. Age between 18-20 years studying at the Faculty of Management He is a first-year student and the head of his family is engaged in trading. The students had moderate level of political enthusiasm. But it was persuaded by academia was low and student political participation was moderate. The student participation in political activities was at a low level. when comparing the differences between the factors with the level of political participation in the democratic system of students found that age variables Occupation of the head of the family And political reassurance has different effects on political participation in democracy. The gender of the faculty studied and the level of education had no effect on political participation in a democratic system.

Keywords: political participation; democracy; student

บทนำ

ช่วงปี 2516-2519 กลุ่มนักศึกษาซึ่งจัดตั้งเป็นขบวนการนิสิตนักศึกษามีกิจกรรมหนึ่งทางการเมือง คือ การขับเคลื่อนจิตสำนึกและสร้างการเปลี่ยนแปลงทาง ต่อมาภายหลังเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม 2519 กลุ่มนักศึกษาถูกวิพากษ์จากคนจำนวนหนึ่งว่าเป็นตัวแทนและเครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายซ้าย ในขณะที่ขบวนการนักเรียนอาชีวศึกษา ก็ถูกวิพากษ์ว่าเป็นตัวแทนทางการเมืองของฝ่ายขวา แต่ต่อมากลุ่มนักศึกษาเหล่านี้ได้ลดบทบาทลง และสถาบันอุดมศึกษาก็เริ่มมีความอ่อนล้าทางจิตวิญญาณสังคมด้วย แม้ว่าช่วงปี 2520 สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยจะมีการเติบโตหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางโดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เติบโตตามการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ กลุ่มเทคโนโลยีพระจอมเกล้า กลุ่มเทคโนโลยีราชมนฑล ซึ่งพัฒนามาจากวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตร และวิทยาลัยอาชีวศึกษาจำนวนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การเติบโตของสถาบันอุดมศึกษาที่ผ่านมาถูกวิพากษ์ว่าเติบโตอย่างไร้ทิศทาง ไร้ขอบเขต อ่อนคุณภาพและขาดมิติของประโยชน์ มิติของปัญญา มิติของจิตวิญญาณและปฏิสัมพันธ์กับสังคม (อัญชลี วงษ์บุญงาม, 2558)

กลุ่มนิสิตนักศึกษาเป็นกลุ่มที่ได้รับการยกย่องและยอมรับจากสังคมสูง โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการเมืองแล้ว สังคมยอมรับว่า นิสิตนักศึกษาไม่ได้ผูกพันหรือไม่ได้รับใช้กลุ่มทางการเมืองกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด การเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งใดก็ตาม ถ้าประชาชนมีความเชื่อว่าเป็นไปเพื่อการใช้อำนาจของผู้นำทางการเมืองใดแล้ว จะไม่สามารถระดมการสนับสนุนจากประชาชนได้อย่างกว้างขวาง สำหรับขบวนการนักศึกษานั้นประชาชนมีความเชื่อว่าเป็นกลุ่มที่มีอุดมคติและต่อสู้เพื่อส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการรณรงค์หลายครั้ง ประชาชนมีความเชื่อว่านิสิตนักศึกษารณรงค์อย่างบริสุทธิ์ที่ไม่มีผลประโยชน์ เป็นกลุ่มที่ยังมีอุดมคติ การปราศสอนที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยก็เป็นการปราศสอนที่ปลูกฝังอุดมคติและการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น การเคลื่อนไหวประท้วงการคอร์รัปชันที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นตลอดจนประท้วงเรียกร้องรัฐธรรมนูญในเหตุการณ์ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประชาชนทั่วไปยังมองว่า นิสิตนักศึกษามีเจตนาบริสุทธิ์ จึงยอมรับร่วมมือและให้การสนับสนุน ยิ่งสภาพทางการเมืองแสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวและแก่งแย่งชิงดีกันในหมู่ผู้นำแล้ว ประชาชนมักหันไปหานิสิตนักศึกษาในฐานะเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง

ดังนั้น บทบาทของนักศึกษาเป็นพลังสำคัญที่จะช่วยในการรณรงค์ให้ประชาชนหันมาสนใจและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การเรียกร้องอำนาจอันชอบธรรมที่รัฐบาลพึงตระหนักในการปกครอง กลุ่มพลังนักศึกษาจะรับความรู้ รับค่านิยมใหม่ๆ รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้วยการเข้ามา

แสดงบทบาทในฐานะกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองที่จะมีอำนาจต่อรองเมื่อรัฐบาลขาดความชอบธรรมในการบริหารประเทศ โดยจะทำหน้าที่เป็นผู้ริเริ่มในการเรียกร้องสิทธิประโยชน์แทนประชาชน ค่อยถ่วงดุลอำนาจของผู้ปกครองประเทศในประเด็นปัญหาต่างๆ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาจะมีบทบาทเป็นกลุ่มนำทางให้กลุ่มอื่นๆ เข้ามามีบทบาททางการเมืองด้วย

การเมืองของกลุ่มนักศึกษาในอดีตที่ผ่านมา บทบาทของนักศึกษาในสังคมปัจจุบันน่าจะให้ความสำคัญกับการเมืองการปกครอง และสนใจแสดงพฤติกรรมเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจจะทำการศึกษาวិถีทางประชาธิปไตย โดยทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 เพื่อให้ตัวแทนเป็นกระบอกเสียงในการแสดงออกทางความคิด รวมทั้งเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของทางการเมืองตามปัจจัยส่วนบุคคล ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการหาแนวทาง และจัดช่องทางให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมทางการเมือง อันเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้มีเสถียรภาพ ส่งผลดีต่อความเป็นอยู่ของประชาชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 ตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้-เชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,240 คน จำแนกออกเป็น 6 คณะ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้

คณะ	จำนวน (คน)
วิทยาลัยบริหารศาสตร์	1,129
คณะวิทยาศาสตร์	1,124
คณะบริหารธุรกิจ	3,221
คณะศิลปศาสตร์	1,188
คณะเศรษฐศาสตร์	555
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม	492
รวม	7,709

ที่มา: สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ <http://www.education.mju.ac.th/Stat/Student>

Current-Faculty.aspx

ประชากรตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในปีการศึกษา 2563 ซึ่งใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยใช้วิธีการคำนวณ หาขนาดของกลุ่มประชากรของยามาเน (Yamane,1976) ได้จำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน 1 ชุด โดยนำเอาแนวคิด ทฤษฎีเป็นแนวทางในการสร้างและแบ่งตามเนื้อหา สามารถแบ่งได้ 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบ ได้แก่ เพศ อายุ คณะที่ศึกษา ระดับการศึกษา และอาชีพของหัวหน้าครอบครัว

ตอนที่ 2 การกล่อมเกลாதงการเมืองได้แก่ การกล่อมเกลามากจากครอบครัว การกล่อมเกลามากจากสถาบันการศึกษาการกล่อมเกลามากจากกลุ่มเพื่อน และการกล่อมเกลามากจากสื่อมวลชน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในด้านการรับความรู้ข่าวสารทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งและด้านการร่วมกิจกรรมทางการเมือง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามจัดส่งแบบสอบถามที่แบ่งตามชั้นปีและคณะที่ศึกษาให้แก่คณะมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การเลือกแบบบังเอิญ (Accidental sample) โดยนำแบบสอบถามมา

ตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ใช้ได้จำนวน แบบสอบถามที่ได้รับคืนมาและใช้ได้จำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่ส่งออกไปทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการรวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ใช้ได้แล้วนำแบบสอบถามมาลงรหัสในแบบฟอร์มลงรหัส (Coding form) และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1. นำข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ เพศอายุ คณะที่ศึกษา ระดับการศึกษา และ อาชีพของหัวหน้าครอบครัว นำมาแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ 2. วิเคราะห์ระดับการglomเกลตาทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ - ค่า T-test ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่มีการแบ่งเกณฑ์ เป็น 2 กลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 ผู้ศึกษาได้นำมาสรุปผลปรากฏดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 56.8 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 43.2 นักศึกษาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.8 รองลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือกลุ่มอายุมากกว่า 23 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.9 และกลุ่มอายุระหว่าง 21-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.3 สอนกลุ่มอายุต่ำกว่า 18 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.0 นักศึกษาที่เรียนคณะวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมาเป็นคณะบริหารธุรกิจคิดเป็นร้อยละ 18.5 คณะศิลปศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 15.6 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อมคิดเป็นร้อยละ 7.1 คณะที่น้อยที่สุด คือ คณะวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 5.0 และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 29.1 รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 26.2 ชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 23.8 และชั้นปีที่ 4 น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.9 สำหรับด้านหัวหน้าครอบครัวของนักศึกษาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายคิดเป็นร้อยละ 27.7 รองลงมาอาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 21.5 คิดเป็นร้อยละ 18.5 อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจร้อยละ 14.1 เป็นนักธุรกิจคิดเป็นร้อยละ 10.0 เป็นเกษตรกรและข้าราชการมีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 8.2

ตอนที่ 2 ผลการศึกษากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา

2563 และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.66$ $SD = 0.656$) ในตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 ในแต่ละด้านโดยภาพรวมพบดังนี้

(n=400)

การกล่อมเกลາทางการเมือง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการกล่อมเกลา
การกล่อมเกลาจากครอบครัว	3.24	0.656	ปานกลาง
การกล่อมเกลาจากสถาบันการศึกษา	1.99	0.505	ต่ำ
การกล่อมเกลาจากกลุ่มเพื่อน	2.84	0.692	ปานกลาง
การกล่อมเกลาจากสื่อมวลชน	2.58	0.771	ปานกลาง
รวม	2.66	0.656	ปานกลาง

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน มีด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ด้านการร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.81$ $SD = 0.851$) ในตารางที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 ในแต่ละด้านโดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	2.64	0.835	ปานกลาง
ด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง	2.99	0.769	ปานกลาง
ด้านการร่วมกิจกรรมทางการเมือง	1.91	0.841	ต่ำ
รวม	2.81	0.851	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.81 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.64 และ 2.99 ส่วนด้านการร่วมกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำมีค่าเฉลี่ย 1.91

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาการเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 โดยสรุปตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลไว้ด้วยกัน 6 สมมติฐาน พบว่า

ตัวแปรอิสระ	ค่านัยสำคัญ	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
		เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1. เพศ	0.37		✓
2. อายุ	0.00*	✓	
3. คณะที่ศึกษา	0.25		✓
4. ระดับการศึกษา	0.16		✓
5. อาชีพของหัวหน้าครอบครัว	0.00*	✓	
6. การกล่อมเกลาทางการเมือง	0.03*	✓	

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษาที่มีอายุ อาชีพของหัวหน้าครอบครัว และการกล่อมเกลาทางการเมืองต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยแตกต่างกันในทางตรงกัน ชำมเพศ คณะที่ศึกษา และระดับการศึกษาไม่ทำให้นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 และมีประเด็นที่ค้นพบที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

การกล่อมเกลาจากครอบครัว จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีการกล่อมเกลาทางการเมืองจากครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ ขวัญคง (2557) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่ม ตัวอย่างมีลักษณะเหมือนกัน คือเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยในครอบครัวมีการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงเหตุผลเพื่อใช้ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา สมาชิกในครอบครัว มีสิทธิแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันและเหตุผลของนักศึกษามักเป็นที่ยอมรับของคนในครอบครัว อยู่ในระดับสูง ด้วยเหตุที่ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุดเป็นหน่วยของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สิ่งสำคัญของผู้นำในครอบครัว คือ การส่งเสริมบทบาทของปัจเจกบุคคล ควร

สร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวดำเนินวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันครอบครัวส่วนใหญ่มักจะเลี้ยงลูกแบบเปิดกว้างคือให้สิทธิต่างๆ ภายใต้อุปสรรคที่สามารถยอมรับได้แต่ใช้ว่าจะเกิดกับทุกครอบครัว จากผลงานวิจัยพบว่า บางครอบครัว มีเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวได้แสดงความคิดเห็น และอำนาจการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับหัวหน้าครอบครัวเพียงผู้เดียว สืบเนื่องจากครอบครัวของสังคมไทยแต่เดิมมีลักษณะชายเป็นใหญ่กว่าหญิง บิดาเป็นผู้นำหรือสามีมีอำนาจ การเน้นย้ำฐานอำนาจความอาวุโสตั้งแต่วัยเด็กโดยเด็ก ต้องเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ ทำให้เด็กไม่เกิดทักษะการมีส่วนร่วมเป็นผลให้การกล่อมเกลารอบครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

การกล่อมเกลารอบครอบครัวจากกลุ่มเพื่อน จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีการกล่อมเกลารอบครอบครัวจากกลุ่มเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ ชวัญคง (2557) โดยนักศึกษานำเหตุและผลมาเป็นข้อโต้เถียงเมื่อความคิดเห็นภายในกลุ่มต่างกันอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษา ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-20 ปีถือว่าเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น วัยนี้เป็นวัยแห่งการใช้เหตุผล ใช้ความคิดและสร้างพฤติกรรมเพื่อให้กลุ่มยอมรับ เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านความสนใจ ทักษะคิดและค่านิยม สามารถเข้าใจเหตุการณ์และรู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล แต่บางครั้งอาจมีความคิดอ่านที่เป็นตัวเองมากเกินไป จนอาจแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำให้การคล้อยตาม เจตคติของเพื่อนที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม และความคิดเห็นทางการเมืองมักจะถูกเพื่อนปฏิเสธอยู่เสมออยู่ในระดับต่ำเป็นผลทำให้ระดับการกล่อมเกลารอบครอบครัวจากกลุ่มเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง

การกล่อมเกลารอบครอบครัวจากสื่อมวลชน จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีการกล่อมเกลารอบครอบครัวจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษามีการเปรียบเทียบข้อมูลข่าวสารจากหลายสื่อและเชื่อถือการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อประเภทภาพอยู่ในระดับสูงอาจเนื่องมาจากสภาวะการณ์ทางสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เข้าสู่ระบบโลกที่ไร้พรมแดนร่วมกับการรับอารยธรรมของต่างชาติมาใช้โดยผ่าน จากการศึกษาสื่อวิทยุโทรทัศน์หนังสือพิมพ์นิตยสาร และอินเทอร์เน็ต ทำให้คนไทยมีพฤติกรรมที่เป็นเอกเทศ สื่อทั้งหลายเหล่านี้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของบุคคล โดยเฉพาะสังคมที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมสื่อมวลชนเป็นแหล่งที่ให้การขัดเกลารอบสังคมทั้งทางตรง และทางอ้อมอย่างมีคุณค่าและมีโทษ โดยทั่วไปแล้วสื่อมวลชนเป็นแหล่งที่ให้สาระและข่าวสารเพื่อเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต และการตัดสินใจของบุคคลอย่างไรก็ตาม แม้ว่าช่องทางของสื่อจะมีหลากหลาย แต่นักศึกษาบางกลุ่มเลือกที่จะรับทราบและติดตามข้อมูลข่าวสารจากสื่อชนิดเดียว และเรียกร้องเมื่อพบว่าสื่อมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนความจริงอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้การกล่อมเกลารอบครอบครัวจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตาม Klapper

(1960) ได้เสนอ แนวคิดที่ว่าสื่อมวลชนมีผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลในสังคม มักจะมีบทบาทเป็นการเสริมอัฒนาศัย (Predisposition) และทัศนคติที่มีอยู่แล้วแต่อิทธิพลจากสื่อมวลชนโดยตรง มักจะถูกกลบเลือนโดยอิทธิพลจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (Interpersonal influence) แท้จริงแล้ว สื่อมวลชนน่าจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมือง สร้างให้เกิดความสนใจต่อปัญหาสาธารณะ มากกว่าอิทธิพลต่อทัศนคติอย่างเฉพาะเจาะจงต่อปัญหาการเมืองที่ยุ่งยาก ซับซ้อน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการรับความรู้ ข่าวสารทางการเมือง จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในด้านการรับความรู้ข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางโดยนักศึกษาให้ความสำคัญกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ อยู่ในระดับสูง อาจเนื่องมาจากสื่อดังกล่าวเป็นช่องทางที่สามารถเข้าถึงทุกกลุ่มคนได้ง่าย มีความหลากหลาย ไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลา และสถานที่ ไม่จำเป็นต้องแสวงหาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิซึ่งรวมถึงการไม่ต้องปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม นักศึกษาก็สามารถรับรู้ข่าวสารได้และมีอิสระในการเลือกเพื่อให้ตรงตามความต้องการของตน จึงเป็นผลทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองแก่คนในชุมชนอยู่ในระดับต่ำมากกว่าในปัจจุบันช่องทางสื่อที่เพิ่มมากขึ้นข่าวที่น่าเสนออาจมีการบิดเบือนความจริงหรือนำเสนอในภาพของความขัดแย้ง ตลอดจนการสร้างจุดขายในเรื่องอื่นให้น่าสนใจ มากกว่าประเด็นทางการเมือง ทำให้นักศึกษาฟังการอภิปราย สัมมนา การปราศรัยหาเสียงของพรรคการเมืองหรือของนักการเมืองและติดตามฟังการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลอยู่ในระดับต่ำเช่นกัน ตรงกับผลการศึกษาของ Key (1961) กล่าวว่าความรู้สึกแหว่งห่างทางการเมือง (Political Alienation) เป็นทัศนคติของบุคคลที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำเป็นส่วนใหญ่ บุคคลบางคน มีความรู้สึกหลายๆ ประการที่เกี่ยวข้องกันทำให้เขาไม่ต้องการที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เช่น การขาดความศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ขาดความศรัทธาในระดับการเลือกตั้งคิดว่านักการเมือง และระบบการเมืองไม่น่าไว้วางใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรารัตน์ นภาดล (2550) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิทยาลัยทองสุข พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมในการณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนอยู่ในระดับต่ำ

ด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษาให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธิดา ภัคตรนิกร (2550) ที่

ทำการศึกษาเรื่องความรู้สึก มีสมรรถนะทางการเมืองของพนักงานบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พบว่า พนักงานไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เพราะการเลือกตั้งเป็นวิธีหนึ่งที่แสดงความเป็นประชาธิปไตยประชาชนสามารถเลือกคนที่ตนต้องการ เพื่อเข้ามาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น นักศึกษามีการชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และพิจารณาเลือกบุคคลโดยตัดสินใจจากความชัดเจนของนโยบายและการสร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชนอยู่ในระดับสูงอาจเนื่องมาจากกิจกรรมดังกล่าว นักศึกษาสามารถปฏิบัติเองได้เพราะมีความรู้ในกฎเกณฑ์ทางสังคมซึ่งทำหน้าที่กำกับหรือเป็นกรอบให้กระทำเรื่องใดๆ ในแต่ละสังคมอย่างถูกต้องเหมาะสม การได้รับวัฒนธรรมทางความคิด อาจเป็นความเชื่อความรู้อาณานิคม อุดมการณ์และการถูกปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดจิตสำนึกทางการเมือง ทั้งหมดเป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทิศทางที่ถูกต้องแต่ผลงานวิจัยอีกด้านหนึ่งพบว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งลงหา และการแจ้งเหตุเมื่อไม่สามารถไปเลือกตั้งอยู่ในระดับต่ำอาจเป็นเพราะพฤติกรรมดังกล่าวไม่มีผลบังคับตามกฎหมายหากไม่ปฏิบัติก็ไม่ใช่อะไรผิด และมีความทัศนคติที่ว่าการไปเลือกตั้งหรือไม่ไปเลือกตั้งผลลัพธ์ที่ออกมาไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

ด้านการร่วมกิจกรรมทางการเมือง จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในด้านการร่วมกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ โดยประเด็นที่นักศึกษาเคยรวมกลุ่มยื่นข้อเรียกร้องให้ ผู้นำท้องถิ่นดำเนินนโยบายสาธารณะตามที่เคยหาเสียงไว้เคยร่วมประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ องค์กร หรือหน่วยงานอื่น เคยร่วมกิจกรรมหาเสียงในการเลือกตั้งทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น เคยร่วมลงชื่อในการถอดถอนหรือฟ้องขับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเคยทำการประท้วงรัฐบาลเพื่อให้แก้ไขบางสิ่งบางอย่างที่เกี่ยวกับการเมืองให้ถูกต้องอยู่ในระดับต่ำอาจเนื่องมาจากนักศึกษามีความรู้สึกว่า กิจกรรมการเมืองเป็นเรื่องที่นักการเมืองต้องรับผิดชอบ สิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นเพียงนามธรรมที่ระบุอยู่ในรัฐธรรมนูญ เพราะค่านิยม และความเชื่อ ที่มีดั้งเดิมอันตั้งอยู่บนความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์และยังคงยึดถือปฏิบัติกันมา ทำให้เกิดความไม่ มั่นใจในระบบการเมืองไทยที่มีปัญหาการขาดความชอบธรรมทางการเมืองเห็นได้จากการซื้อเสียง ในการเลือกตั้ง แทนที่ประเทศชาติจะได้คนดีมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ความสามารถ กลับ กลายเป็นบุคคลที่ไม่มีคุณภาพและขาดจริยธรรม มองเห็นการเมืองเป็นเรื่องของเงิน และอำนาจ ให้ความเคารพเทิดทูนผู้มีอิทธิพลเพื่อแลกกับผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับมากกว่าเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีการแข่งขันในเรื่องของพวกพ้อง การทุจริตคอร์รัปชัน และขาดกลไกในการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้นักศึกษามีความเกรงกลัวต่อการกระทำ ความดีและสิ่งที่ถูกต้อง อันนำไปสู่กระบวนการที่เป็นประชาธิปไตย

องค์ความรู้ใหม่

จากผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทั้งวรรณกรรม เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้ค้นพบองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 ซึ่งผลการศึกษากลอมเกลากองการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง และด้านการร่วมกิจกรรมทางการเมือง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย พบว่า นักศึกษาที่มีอายุ อาชีพของหัวหน้าครอบครัว และการกลอมเกลากองการเมืองต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน สวนเพศ คณะที่ศึกษา และระดับการศึกษาไม่เป็นผลทำให้นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

และผู้วิจัยคิดว่าปัจจุบันสภาพสังคมมีการขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้ทุกคนถูกกระตุ้นให้เรียนรู้สังคมการเมืองอย่างต่อเนื่อง จากเหตุดังกล่าวการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่างๆ ทางการเมืองถูกนำไปปลูกฝังค่านิยมแก่บุคคลในสังคม โดยมีสื่อกลาง อันได้แก่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน ทำหน้าที่สำคัญในการอบรมกลอมเกลากองให้เกิดจิตสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองอันนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2563 เป็นผลให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้ ส่งเสริม และปรับปรุงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาทั้งเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษากลอมเกลากองการเมืองจากสถาบันการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมและรณรงค์กิจกรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดความรู้และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประชาธิปไตยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจปัญหาทางสังคมการเมืองการปกครอง รวมทั้งบทบาทในการเสริมสร้างประสบการณ์ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดของนักศึกษาแต่ละสถาบัน

1.2 จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการร่วมกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น การประสานความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มมากขึ้น เพราะการพัฒนาการเมือง คือ การให้องค์กรประชาชน ภาคเอกชนและภาครัฐบาล มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นในการวางแผน และบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อให้เกิดความสุจริตและโปร่งใสของระบบการเมืองและการบริหารประเทศควรให้ประชาชนเขาใจสิทธิในฐานะปัจเจกบุคคลคือ สร้างความเข้าใจในการแสดงออกซึ่งสิทธิในการรับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะ สิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์สิทธิในการฟ้องและสิทธิในการต่อต้านโดยสันติวิธี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรใช้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายที่ต่างสถานภาพเช่น นักศึกษา ครูหรืออาจารย์ พนักงานของรัฐและเอกชน เพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบ อันก่อให้เกิดการประโยชน์และยกระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2.2 ควรศึกษาเชิงทดลองเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการปฏิบัติ

2.3 ควรศึกษาการพัฒนาหลักสูตรในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

- จิรารัตน์ นภาดล. (2550). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยทองสุข. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐธิดา ภัทธรนิกร. (2550). ความรู้สึกรับรู้สมรรถนะทางการเมืองของพนักงานบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน). (การศึกษาค้นคว้าอิสระ), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สันติ ขวัญคง. (2555). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศรีปทุม (วิทยาเขตชลบุรี). (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อัญชลี วงษ์บุญงาม, และดารณี ธัญญาสิริ. (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. วารสารวิชาการและวัย มทร.พระนคร, 6 (2),99-112

Key, V.O. (1961). Politics Parties and Pressure Groups. New York: Growell.

Klapper, J.T. (1960). The Effect of Mass Communication. New York: The Free Press.

Yamane, T. (1976). Statistics: An introductory analysis (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การเข้าถึงในการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะด้วยการประยุกต์ใช้ระบบ
สารสนเทศภูมิศาสตร์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
Accessibility Level of Public Transportation with GIS Application:
A case study in Lamphun

ธัญชนก หมื่นใจสร้อย, วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ¹

Thanchanok Muenjaisroy, Wanpen Charoentrakulpeeti

Received: 3 December 2022; Revised: 13 December 2022; Accepted: 16 December 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับการให้บริการการขนส่งสาธารณะของเมืองลำพูน และเสนอทางเลือกของเส้นทางการขนส่งสาธารณะเพื่อลดปริมาณการจราจรบนท้องถนน และลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ด้วยการเก็บข้อมูลแบบสอบถามด้านความพึงพอใจในการใช้บริการจำนวน 31 ชุด มีระยะเวลาตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม พ.ศ.2562 เพื่อนำมาวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงขนส่งสาธารณะด้วยการประยุกต์ใช้หลักการ PTAL ของลอนดอน จากนั้นจึงประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ระยะทางที่สามารถเข้าถึงบริเวณจุดจอดรับ - ส่งด้วยวิธี Buffer และวิเคราะห์โครงข่ายของระบบขนส่งสาธารณะด้วยวิธี Inverse distance weighted ผลการศึกษาพบว่าระบบขนส่งสาธารณะในอำเภอเมืองลำพูนเป็นกึ่งสาธารณะ ได้แก่ รถสองแถวจำนวน 8 สาย และรถตู้จำนวน 1 เส้นทาง ปัญหาที่พบของระบบขนส่งสาธารณะคือเวลาการเดินทางและจุดจอดรถไม่แน่นอน รวมถึงขอบเขตของการให้บริการไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ ทำให้ระดับการเข้าถึงอยู่ในระดับต่ำและมีผู้ใช้บริการน้อย ผลจากการวิเคราะห์โครงข่ายเมืองลำพูนควรเพิ่มเส้นทางที่รถโดยสารสาธารณะสามารถเข้าไปยังศูนย์ราชการ สำนักงานขนส่งจังหวัด และบริเวณรอบตัวเมืองด้านใน นโยบายและการวางแผนโครงข่ายเพื่อปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะที่ชัดเจนและมีคุณภาพจะส่งผลให้มีผู้ใช้บริการสามารถวางแผนการเดินทางตามเส้นทางที่ต้องการได้ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเลือกใช้บริการขนส่งสาธารณะเพิ่มขึ้นอันจะนำมาซึ่งการลดปัญหาการจราจรติดขัด

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University

Corresponding Author, E-mail: Thanchanok.muen@gmail.com

คำสำคัญ: ระบบขนส่งสาธารณะ, ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์, ระดับการเข้าถึง

Abstract

This study aims to examine the service level of public transportation and propose alternative networks for the municipality of Lamphun to reduce traffic congestion, transport costs, and energy consumption. There were 31 responses to questionnaires regarding service satisfaction from August to October 2019. The research utilized the Transport for London (TfL) approach proposed by England to analyze the accessibility of public transportation. Geographic information system was applied to analyze the distance of public transportation access and network using the Buffer and Inverse distance weight tools, respectively. The results indicate that Lamphun's public transportation is paratransit, consisting of minibus on eight routes and public van on one route. Inaccurate schedules and lack of parking lots, as well as uncovered service areas, contribute to a poor level of accessibility and a small number of passengers. The suggestion for Lamphun's public transportation network is an expansion of routes to the government center, provincial transportation office, and inner-city surroundings. Planning and policy that are clear-cut and effective can help to enhance public transportation and increase the number of passengers for travelling on time. This can alleviate future traffic congestion in Lamphun.

Keywords: Public transportation; Geographic information system; Accessibility level

บทนำ

เมืองลำพูนเป็นเมืองเล็ก ๆ ที่อยู่ระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และลำปางด้วยการที่มีทางหลวงแผ่นดินตัดผ่าน เป็นเมืองโบราณที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และมีระบบการขนส่งสาธารณะให้บริการอย่างหลากหลาย ทั้งรถโดยสารประจำทางระหว่างจังหวัด (รถตู้) และรถโดยสารประจำทางภายในจังหวัด (รถสองแถว) แม้ว่าจังหวัดลำพูนจะเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก แต่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก ในเขตเมืองลำพูนมีรูปแบบการให้บริการขนส่งสาธารณะที่หลากหลายแต่ยังขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลการขนส่ง

สาธารณะ ทำให้ข้อมูลถูกจัดเก็บกระจายและถูกจัดเก็บด้วยรูปแบบมาตรฐานที่แตกต่างกัน เป็นผลให้ข้อมูลขนส่งสาธารณะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

เพื่อเป็นการยกระดับการให้บริการข้อมูลการขนส่งสาธารณะให้มีคุณภาพและเพื่อให้การเดินทางด้วยการขนส่งสาธารณะเป็นอีกหนึ่งทางเลือก โดยรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลการให้บริการขนส่งสาธารณะประกอบด้วย รถโดยสารประจำทาง รถตู้โดยสารประจำทาง ในเขตอำเภอเมืองลำพูนทั้งระบบไว้ในฐานข้อมูลเดียวกันในรูปแบบเชิงพื้นที่ด้วยมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นและการตัดสินใจก่อนการเดินทาง ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนทั่วไปตลอดจนนักท่องเที่ยวเลือกเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้ประชาชนมาใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะ แทนการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลจะช่วยลดปัญหาการจราจร ลดการใช้และการจัดหาพลังงานเป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ระดับการให้บริการที่ไม่ดีเพียงพอ และไม่สะดวกสบายเท่าที่ควร เนื่องจากการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะมีตารางในการเดินทางที่ไม่แน่นอน และในช่วงเวลาเร่งด่วนมีจำนวนผู้ใช้บริการมากกว่าความสามารถในการรองรับของระบบ จึงส่งผลให้คนส่วนใหญ่หันไปเลือกเดินทางโดยรถส่วนตัว ซึ่งมีข้อดีตรงที่จะออกเดินทาง ในช่วงเวลาใดก็ได้ มีความสะดวกสบายไม่แออัด ถึงแม้ว่ารูปแบบการเดินทางดังกล่าวนี้ จะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มขึ้นก็ตาม จากสาเหตุดังกล่าว จึงทำให้มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนยานพาหนะในความครอบครองอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้ปัญหาการจราจรติดขัดตามมา โดยเฉพาะในเขตตัวเมืองการแก้ปัญหาการจราจรอย่างยั่งยืน ทำได้โดยการรณรงค์ให้ประชาชนเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางจากรถยนต์ส่วนตัวมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะให้มากขึ้น และปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินการและการให้บริการให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการประหยัดพลังงาน ลดค่าใช้จ่ายของผู้เดินทาง และลดปริมาณการจราจรบนท้องถนน ทั้งนี้ประสิทธิภาพของการแก้ปัญหาจะดีขึ้นก็ขึ้นอยู่กับความเพียงพอ และความครอบคลุมของระบบขนส่งสาธารณะ เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงของประชาชน ดังนั้น การวางแผนและการจัดการโครงข่ายระบบขนส่งสาธารณะจึงเป็นหัวใจหลักของการพัฒนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเข้าถึงในการเดินทางโดยระบบขนส่งมวลชนในเขตอำเภอเมืองลำพูน
2. เพื่อวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงและตรวจสอบประสิทธิภาพโครงข่ายของระบบขนส่งสาธารณะของอำเภอเมืองลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และมีการใช้แบบสอบถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้วิเคราะห์ผลในการวิจัย

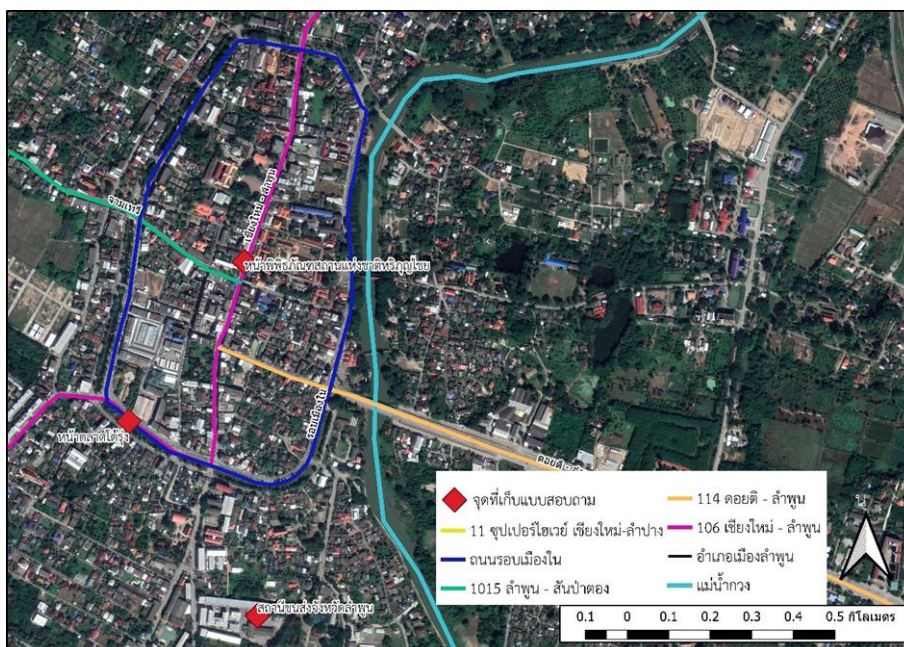
2. พื้นที่ศึกษา ในการศึกษาค้นคว้ากำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมืองลำพูน ประกอบด้วย 14 ตำบล คือ ตำบลต้นธง ตำบลบ้านแป้น ตำบลป่าสัก ตำบลลุ่มโฮ้ง ตำบลในเมือง ตำบลศรีบัวบาน ตำบลเหมืองง่า ตำบลเหมืองจี้ ตำบลประตูป่า ตำบลหนองหนาม ตำบลบ้านกลาง ตำบลมะเขือแจ้ ตำบลริมปิง ตำบลหนองช้างคืน เป็นบริเวณตัวเมืองจังหวัดลำพูนที่มีการใช้บริการขนส่งสาธารณะ

3. ประชากรและตัวอย่าง เป็นประชากรที่ใช้บริการขนส่งสาธารณะบริเวณจุดจอดรับ-ส่ง ที่อยู่ในบริเวณตัวเมืองจังหวัดลำพูน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

4. เครื่องมือที่ใช้ (1) แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 31 ชุด โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างบริเวณจุดจอดรับ - ส่ง สถานีขนส่งจังหวัดลำพูน จุดจอดรับ - ส่ง หน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย และจุดจอดรับ - ส่งหน้าตลาดโต้รุ่ง เนื่องจากในบริเวณดังกล่าวมีผู้มาใช้บริการค่อนข้างมากและยังเป็นจุดจอดรับ - ส่งที่อยู่ในบริเวณตัวเมือง (2) หลักการ PTAL เป็นการวัดระดับการเข้าถึงของระบบขนส่งสาธารณะ ได้นำมาประยุกต์ใช้ในเขตอำเภอเมืองลำพูน ซึ่งต้องใช้ตัวแปรในการคำนวณ ประกอบด้วย (1) ความถี่ในการให้บริการของรถสาธารณะ (2) ระยะการเดินทางเข้าถึงจุดจอดรับ - ส่ง (3) ระยะเวลาการรอรถสาธารณะ ซึ่งจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงของรถโดยสารได้

5. ข้อมูลทั้งหมดที่ได้เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดตัวแปรการวิเคราะห์ จากนั้นทำการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการจากหน่วยงานต่าง ๆ และวางแผนการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติมจากสถานที่จริง ดำเนินการสำรวจข้อมูลภาคสนามพร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเบื้องต้นที่ได้มาและบันทึกข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามหลักการของ PTAL ของกรุงลอนดอน ประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการแสดงผลลัพธ์ ดำเนินการวิเคราะห์โครงข่ายของระบบขนส่งสาธารณะ โดยใช้โครงข่ายของเส้นทางที่มีอยู่ในปัจจุบัน และสรุปผลการวิจัย

สำหรับการเก็บข้อมูลแบบสอบถามเลือกกลุ่มผู้ที่ใช้บริการจำนวน 31 คน ข้อมูลส่วนนี้ใช้วิเคราะห์ร่วมกับผลลัพธ์ที่ได้จากการคำนวณตามหลักการ PTAL นั้นสอดคล้องกันหรือไม่ และนำมาวิเคราะห์โครงข่ายระบบขนส่งสาธารณะ เพื่อนำเสนอให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาและพัฒนาต่อไปในอนาคต

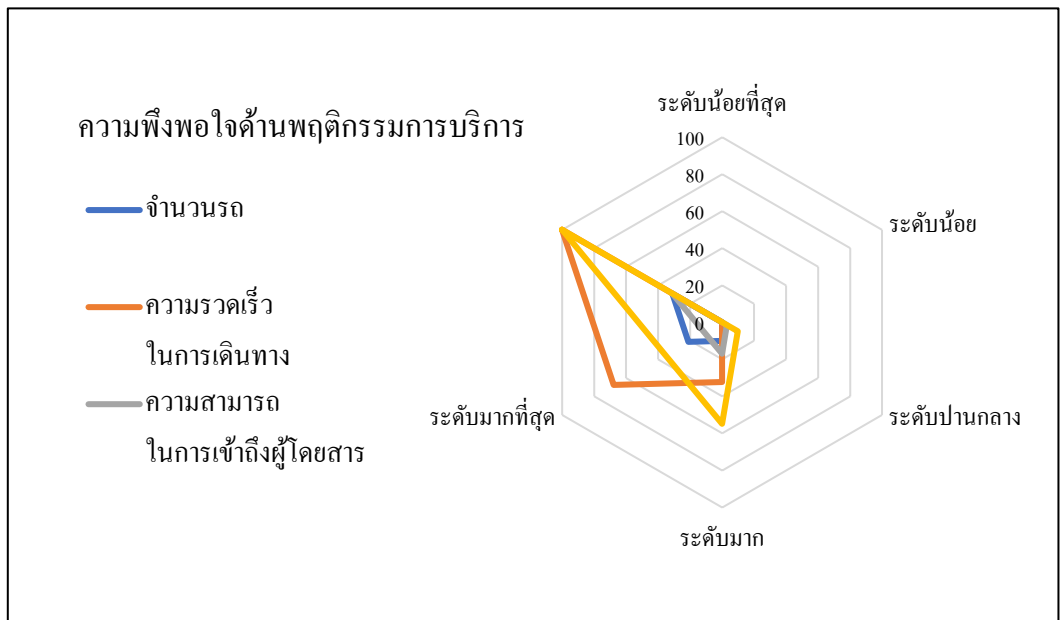
ภาพที่ 1 โครงข่ายระบบขนส่งสาธารณะและจุดที่ทำการเก็บแบบสอบถาม

สรุปผลการวิจัย

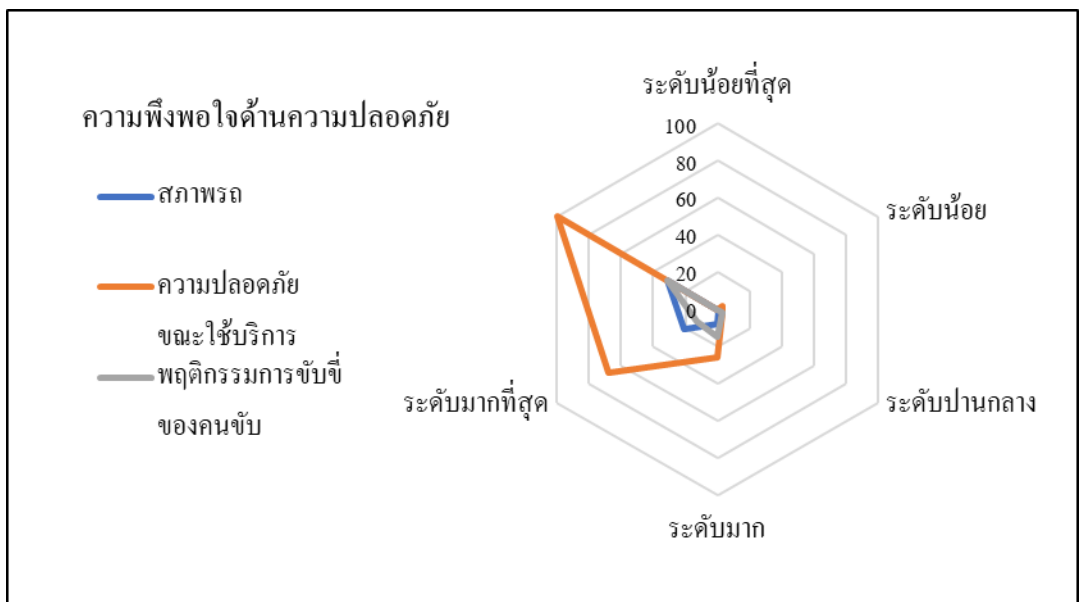
ผลการศึกษาเรื่องการเข้าถึงในการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะด้วยการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ระดับการเข้าถึงในการเดินทางโดยระบบขนส่งมวลชนในเขตอำเภอเมืองลำพูน

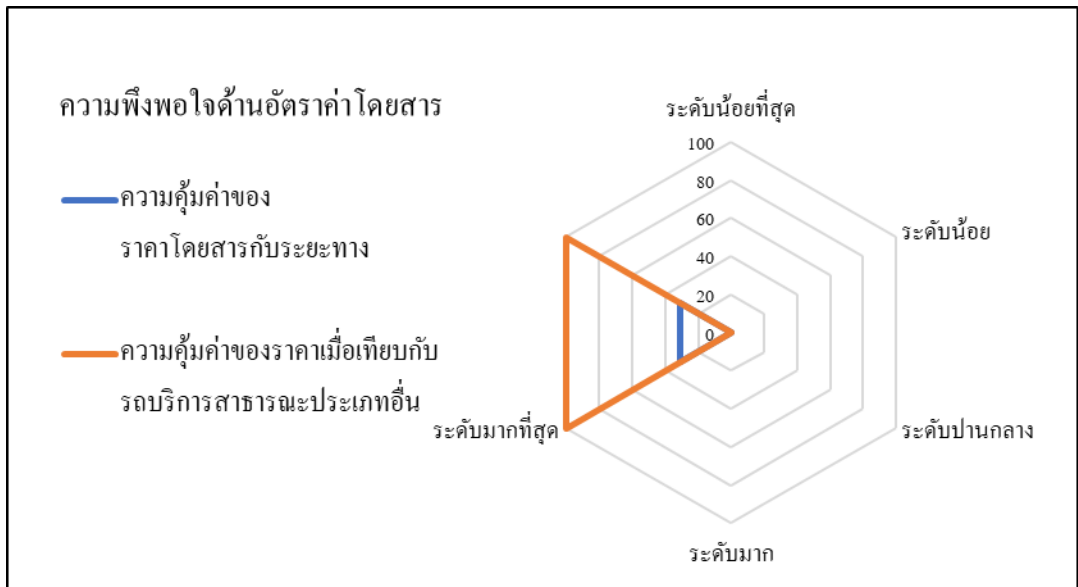
จากการศึกษาการวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะในอำเภอเมืองจังหวัดลำพูน โดยภาพรวม พบว่า การเข้าถึงของผู้ใช้บริการนั้นสามารถเข้าถึงได้สะดวก เนื่องจากจุดจอดรับ - ส่งในแต่ละจุดเดินทางไปได้ง่ายโดยเฉพาะในบริเวณตัวเมืองจังหวัด และความถี่ของการให้บริการของรถสาธารณะเวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 10-20 นาที ความถี่ในการให้บริการอาจจะมี ความไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับการจราจรในช่วงนั้น ๆ และรถโดยสารสองแถวมีความถี่ในการบริการมากกว่ารถตู้ในส่วนของการทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจทั้งด้านการให้บริการ ความปลอดภัย และความคุ้มค่าของราคาโดยสารกับระยะทาง ดังภาพที่ 2-ภาพที่ 4 ส่วนในบริเวณจุดจอดรับ - ส่งนอกตัวเมืองในการศึกษานี้ไม่ได้ทำการสำรวจ

ภาพที่ 2 ระดับความพึงพอใจด้านพฤติกรรมกรรมการบริการ

ภาพที่ 3 ความพึงพอใจด้านความปลอดภัย

ภาพที่ 4 ความพึงพอใจด้านอัตราค่าโดยสาร

2. การวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงและตรวจสอบประสิทธิภาพโครงข่ายของระบบขนส่งสาธารณะของอำเภอเมืองลำพูน

จากการศึกษาพบว่าเมืองลำพูนเป็นเมืองขนาดเล็ก มีจำนวนประชากรน้อย ระบบขนส่งสาธารณะที่เป็นกึ่งสาธารณะ เวลาการเดินทางและจุดจอดรถไม่แน่นอน รวมถึงขอบเขตของการให้บริการไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ ทำให้ผลการศึกษาระดับการเข้าถึงอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับเมืองลอนดอนที่มีขนาดใหญ่ มีระบบขนส่งสาธารณะที่รองรับจำนวนประชากรจำนวนมาก จึงทำให้ขอบเขตการให้บริการครอบคลุมพื้นที่ สามารถจัดการด้านจุดจอดรถ และเวลาในการเดินทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ค่าระดับการเข้าถึงสูง ดังนั้นแล้วหากจะปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะของเมืองลำพูนให้มีประสิทธิภาพควรให้มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และจำนวนประชากร

จากผลการศึกษาดังกล่าว โครงข่ายระบบคมนาคมขนส่งของอำเภอเมือง จังหวัดลำพูนควรเพิ่มเส้นทางที่รถโดยสารสาธารณะสามารถเข้าไปยังบริเวณศูนย์ราชการต่าง ๆ ได้แก่ เทศบาลเมืองลำพูน ที่ว่าการอำเภอจังหวัดลำพูน สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ลำพูน สำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำพูน เป็นต้น ดังภาพที่ 5 ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการเข้าถึงและลดจำนวนการใช้รถส่วนตัว นอกจากนี้ควรเพิ่มเส้นทางขนส่งสาธารณะบริเวณเส้นที่มุ่งตรงไปสู่สำนักงานขนส่งจังหวัดลำพูนเพียงอย่างเดียว เนื่องจากสำนักงานขนส่งจังหวัดลำพูนมีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมากและมีพื้นที่จอดรถไม่เพียงพอ และนอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาการเพิ่มรถโดยสารสาธารณะวิ่งรอบบริเวณตัวเมืองเส้นใน เนื่องจากในบริเวณตัวเมืองมีขนาดเล็ก การใช้รถส่วนตัวทำให้เกิดปัญหา

ลำพูน อย่างไรก็ตามในระดับการเข้าถึงของผู้ใช้บริการยังจุดจอตรับ – ส่ง ของอำเภอเมือง จังหวัดลำพูนนั้น มีระดับที่ต่ำและผู้ให้บริการไม่ได้มีจำนวนมาก จึงทำให้จำนวนรถโดยสารที่ให้บริการนั้นมีจำนวนลดลง ประกอบกับคนส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูนเลือกใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางมากกว่าการเลือกใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะ

จุดจอตรับ-ส่งที่มีระดับการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะสูงที่สุด คือ สถานีขนส่งจังหวัดลำพูน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ และเป็นจุดที่รถโดยสารเกือบทุกประเภทเข้ามาในบริเวณนี้ และยังเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางในการให้บริการของรถบางสายด้วย ถึงแม้ว่าระดับการเข้าถึงในจุดจอตรับ – ส่งนี้จะสูงที่สุด แต่ผลจากการวิเคราะห์ด้วย PTAL พบว่ามีระดับการเข้าถึงในระดับ 2 ส่วนจุดจอตรับ – ส่ง ที่เหลือระดับการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะอยู่ในระดับที่ต่ำ โดยรวมถือว่าระดับการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะของจังหวัดลำพูนนั้นมีระดับการเข้าถึงที่ต่ำ และผู้ให้บริการมีจำนวนไม่มาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Murry (2001) ว่าจุดจอตรับในประเทศออสเตรเลียมีอยู่จำนวนมากก็ตามแต่จุดจอตที่ให้บริการไม่ได้ช่วยให้เกิดการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะที่มากขึ้น

จากการศึกษาวิเคราะห์การเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำพูน โดยอาศัยหลักการของ PTAL ของลอนดอนนั้น พบว่ามีความแตกต่างในด้านของผลลัพธ์ที่ได้เนื่องจากพื้นที่ศึกษามีขนาดเล็กกว่าและมีระบบขนส่งสาธารณะเพียงรูปแบบเดียว และค่าสมมติที่นำมาประยุกต์ใช้นั้นยังไม่เหมาะสมกับพื้นที่ศึกษาเท่าที่ควรนัก สอดคล้องกับงานศึกษาของ ชูติมา เจริญชนทด (2554) ที่ประยุกต์ใช้หลักการของ PTAL ที่เทศบาลนครราชสีมา ที่มีระบบขนส่งเพียงรูปแบบเดียวและมีขนาดพื้นที่ศึกษาเล็ก ส่งผลให้เกณฑ์การวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงที่หลากหลายตั้งแต่ระดับต่ำมาถึงระดับดี เช่นเดียวกันงานศึกษาของ อติศักดิ์ กันทะเมืองลี (2556) ได้ประยุกต์ใช้หลักการดังกล่าวในพื้นที่กรุงเทพมหานครพบว่าระบบการเข้าถึงการขนส่งสาธารณะทางถนนอยู่ในระดับดี ระบบรางอยู่ที่ระดับต่ำมาก และทางน้ำที่ระดับต่ำ แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาทำให้เห็นถึงภาพรวมของการเข้าถึงของระบบขนส่งสาธารณะในเขตอำเภอเมืองลำพูนเบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนาปรับปรุงในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

การเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีระบบขนส่งสาธารณะเพียงรูปแบบเดียว และการให้บริการขนส่งสาธารณะของผู้โดยสารในเมืองลำพูนมีจำนวนน้อย อาจเป็นสาเหตุสำคัญของการขาดการพัฒนาโครงข่ายการขนส่งสาธารณะเพิ่มเติม และการ

ปรับปรุงรถโดยสารสาธารณะ จึงทำให้ผู้โดยสารที่โดยสารอยู่เปลี่ยนไปใช้รถยนต์ส่วนตัว และการจะเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางของผู้ใช้รถยนต์ส่วนตัวมาเป็นการเดินทางโดยสารสาธารณะก็เป็นไปได้ยาก ทั้งนี้ในปัจจุบันในเมืองลำพูนนั้นยังไม่มีโครงข่ายระบบขนส่งสาธารณะ และการเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวที่มีแนวโน้มสูงส่งผลต่อการใช้พลังงานเชื้อเพลิง และปัญหามลพิษทางอากาศในเมือง ดังนั้นการวางแผนในการสร้างโครงข่าย เพื่อปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะให้ชัดเจนและมีคุณภาพที่ดีกว่าเดิมจะส่งผลให้ผู้ใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะต้องเป็นโครงข่ายระบบขนส่งสาธารณะที่ทำให้ผู้โดยสารสามารถวางแผนการเดินทางตามเส้นทางที่ต้องการได้ ซึ่งจะทำให้ประชาชนให้ความสนใจและเลือกใช้บริการขนส่งสาธารณะแทนการใช้รถยนต์ส่วนตัว นำมาซึ่งการลดปัญหาการจราจรติดขัด

ข้อเสนอแนะ

การสร้างโครงข่ายระบบขนส่งสาธารณะมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยโครงข่ายฯ ต้องครอบคลุมพื้นที่ที่มีความต้องการเดินทางพร้อมทั้งมีประสิทธิภาพ ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตการเดินทางของประชาชนให้มีความรวดเร็ว สะดวก ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเดินทางโดยใช้ระบบขนส่งสาธารณะแทนการใช้รถยนต์ส่วนตัวอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชุดิมา เจริญชนทด. (2554). แนวทางการวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ : กรณีศึกษา การเข้าถึงในการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะเทศบาลนครนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2535). การวิเคราะห์และวางแผนการด้านการขนส่ง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปริญญา ปฏิพันธ์กานต์. (2550). ความต้องการระบบขนส่งมวลชนสำหรับเมืองเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ประจักษ์ ศกุนตะลักษณ์. (2531). เศรษฐศาสตร์เมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธพร ไสว. (2559). ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์การให้บริการขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์. วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

- รัตนกรณ์ บุญมี. (2561). การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการเข้าถึงของระบบขนส่งสาธารณะปัจจุบันและแผนแม่บทอนาคตในอำเภอเมืองพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี) มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วัลภา ชายหาด. (2532). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบริการสาธารณะด้านรักษาความสะอาดของกรุงเทพฯ. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชาญ เอกรินทรากุล. (2534). ลักษณะการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต) ภาควิชาวิศวกรรมโยธา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ ธรรมสอน. (2542). การศึกษาระบบขนส่งสาธารณะในเมืองนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรเมศวร์ พิริยะวัฒน์. (2551). บทที่ 5 ระบบขนส่งสาธารณะ(Public Transportation). หนังสือประกอบการเรียน ภาควิชาวิศวกรรมโยธา. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อดิศักดิ์ กันทะเมืองลี. (2556). ระดับการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bruton, M.J. (1975). Introduction to Transportation Planning. Hutchinson & Co. (Publishers) Ltd., London. 251 p.
- Geurs, K.T., Wee, B.V. (2004). Accessibility evaluation of land-use and transport strategies: review and research directions. Journal of Transport Geography. 12: 127 - 140.
- Murray, A.T. (2001). Strategic analysis of public transport coverage. Socio-Economic Planning Sciences. 35: 175 - 188.
- Wu, B.M., Hine, J.P. (2003). A PTAL approach to measuring changes in bus service accessibility. Transport Policy. 10: 307 - 320.

บทวิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบายกัญชาเสรีในประเทศไทยโดยใช้ตัวแบบ ของคิงด็อน

An Analysis on Agenda Setting of Free Cannabis Policy in Thailand through Kingdon's Model

สุมิตรา มณีโชติ¹, สิริวรรณ พรหมเมศร์², เชษฐ ใจเพชร³ และภาวิดา รังษี⁴

Sumitra Maneechot¹ Siriwan Phommet² Chest Chaiphet³ and Pawida Rungsee⁴

Received: 27 October 2022; Revised: 5 December 2022; Accepted: 6 December 2022

บทคัดย่อ

กัญชาเป็นพืชที่มีทั้งประโยชน์และโทษหากนำมาใช้อย่างไม่ถูกต้อง คนไทยมีภูมิปัญญาเรื่องการใช้กัญชามานานแล้ว ทั้งนี้ ตั้งแต่ พ.ศ.2562 เป็นต้นมานโยบายการเปิดเสรีกัญชาได้รับความสนใจอย่างมาก บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการของนโยบายเกี่ยวกับกัญชาในประเทศไทย และ 2) วิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบายกัญชาเสรีในประเทศไทยโดยใช้ตัวแบบของคิงด็อน จากการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่าประเทศไทยมีนโยบายเกี่ยวกับกัญชาในรูปแบบของกฎหมาย ประกาศกระทรวงและคำสั่งต่าง ๆ โดยกฎหมายฉบับแรกคือพระราชบัญญัติกัญชา พ.ศ.2477 จนกระทั่งใน พ.ศ.2562 รัฐค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนกฎหมายจนมีประกาศกระทรวงสาธารณสุขให้ประชาชนปลูกกัญชาได้เพียงลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันที่กำหนดคนส่วนใหญ่โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเข้าถึงกัญชาได้ง่าย เสมือนเป็นการเปิดเสรีกัญชา ก่อให้เกิดผลเสียตามมาในหลายด้านทำให้จากเดิมที่สังคมสนับสนุนให้มีการนำกัญชามาใช้เพื่อการวิจัยและการแพทย์ เปลี่ยนเป็นต่อต้านการเปิดเสรีกัญชาเพราะรัฐไม่มีมาตรการควบคุมอย่างรัดกุม การเปลี่ยนแปลงจากการสนับสนุนกลายเป็นต่อต้านนโยบายมีความสอดคล้องกับการตั้งคำถามต่อนโยบายตามตัวแบบหลายกระแสของคิงด็อน เมื่อวิเคราะห์นโยบายกัญชาเสรีตามตัวแบบนี้พบว่า

^{1,2} นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร; Student, Politics and Local Governance Program, Maejo University at Chumphon Maejo University

^{3,4} อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร; Lecturer, Politics and Local Governance Program, Maejo University at Chumphon Maejo University

Corresponding author, e-mail: pawida@mju.ac.th

กระแสปัญหา กระแสนโยบาย และกระแสการเมือง ยังไม่สามารถผลักดันให้เปิดหน้าต่างของนโยบายได้ นโยบายกัญชาเสรีจึงยังไม่เกิดขึ้น แต่ในอนาคตหากรัฐจัดทำและนำเสนอมาตรการควบคุมการใช้กัญชาที่เหมาะสมก็อาจทำให้เกิดการสนับสนุนจากประชาชนและฝ่ายการเมือง จนทำให้ทั้ง 3 กระแสผลักดันให้เปิดหน้าต่างนโยบายและเกิดนโยบายกัญชาเสรีขึ้นได้

คำสำคัญ: กัญชาเสรี; คิงด้อม; นโยบายสาธารณะ; ตัวแบบนโยบาย

Abstract

Cannabis is a beneficial plant which could be harmful with wrongful use. Thai people show a long history of wisdom regarding cannabis use. Since 2019, The Free Cannabis Policy has been gaining extreme attention. The purposes of this article are 1) To study the development of The Free Cannabis Policy in Thailand through Kingdon's model and 2) To analyze the agenda setting of The Free Cannabis Policy in Thailand through Kingdon's model. A study and analysis of relevant laws and documents indicate that Thailand implemented its cannabis policies through laws, ministry notifications, and ministry orders. The first law passed was The Cannabis Act, B.E.2477 (1934). In 2019, the law was updated until The Ministry of Public Health issued a notification allowing the public to grow cannabis after registering on a dedicated application. This provides the majority of people, especially children, easy access to cannabis, virtually enabling free use of cannabis. This caused issues in many aspects, shifting public opinion from supporting the medical use of cannabis to opposing The Free Cannabis Policy due to restricted regulations by the government. This change in public opinion accords with the policy questioning Kingdon's multiple streams model. When analyzing the Free Cannabis Policy with the model, it was found that the problem stream, policy stream, and politics stream have yet to open the window of opportunity, stopping the implementation of the policy. In the future, however, if the government designs and presents an appropriate restriction on cannabis use, it could lead to support from the public and politics, consequently leading to all three streams opening the window of opportunity for the Free Cannabis Policy.

Keyword: Free Cannabis; Kingdon; Public Policy; Policy Model

บทนำ

กัญชา (Cannabis) เป็นพืชประเภทหนึ่งซึ่งในอดีตมีการปลูกกันมากในเอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงในอินเดียและจีน ทำให้มีรายงานการใช้ประโยชน์จากกัญชามายาวนานกว่า 4,000 ปี เช่น ใช้เป็นอาหารของคนหรือสัตว์ ใช้ในเชิงนันทนาการเพื่อช่วยผ่อนคลาย นำมาทำเป็นอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงใช้ในทางการแพทย์ สอดคล้องกับที่ประเทศไทยมีการใช้กัญชาเพื่อรักษาโรคมานับตั้งแต่สมัยอยุธยาเพื่อรักษาอาการนอนไม่หลับ อาการปวด ตกลีดอก ช่วยให้อาหารเจริญอาหาร แก้กษัย แผล และบำรุงร่างกาย

ต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 10 ในยุโรปและสหรัฐอเมริกาที่มีรายงานการค้นพบสารจากกัญชาที่มีฤทธิ์ต่อจิตประสาท โดยเฉพาะจากใบและยอดคือ data-9-tetrahydrocannabinol (THC) เมื่อเข้าสู่สมองจะจับกับ cannabinoid receptors ทำให้เกิดอาการเคลิ้ม กระวนกระวาย บางรายอาจมีการรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป เช่น หูแว่ว เห็นภาพหลอน หรือหลงผิด ทำให้สหรัฐอเมริกาควบคุมการใช้กัญชาอย่างจริงจังมากขึ้น โดยใน ค.ศ.1937 รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ผ่านกฎหมาย Federal Bureau of Narcotics, the Marihuana Tax Act ต่อมาใน ค.ศ.1941 กัญชาได้ถูกถอนออกจาก American Pharmacopoeia การควบคุมกัญชามีความเข้มข้นมากขึ้นอีกเมื่อองค์การสหประชาชาติได้รวมกัญชาไว้ใน Single Convention on Narcotic Drugs ใน ค.ศ.1961 ซึ่งมีสาระสำคัญคือห้ามจำหน่ายหรือผลิตยาเสพติดหรือสารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ยกเว้นเพื่อการวิจัยและการแพทย์ (ระพีพงศ์ สุพรรณไชยมาตย์ และโซธิตา ภาวะสุทธิไพศิฐ, 2561) ส่วนในประเทศไทยกำหนดให้การปลูก นำเข้า ส่งออก ซื้อขาย หรือสูบกัญชา รวมทั้งบองกัญชาหรือเครื่องมืออื่นที่ใช้สูบกัญชาเป็นสิ่งผิดกฎหมาย โดยตราเป็นพระราชบัญญัติตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน พ.ศ.2477 ด้วยเหตุผลว่า “กัญชาให้โทษร้ายแรงแก่ผู้สูบ” (วิชัย โชควิวัฒน์, 2562)

อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาผ่านไป วิทยาการทางการแพทย์ก้าวหน้ามากขึ้นมีการค้นพบว่ากัญชาสามารถนำไปผลิตยาที่มีสรรพคุณรักษาและช่วยบรรเทาอาการของโรคได้หลายโรค เช่น โรคระบบประสาท โรคทางจิตเวช โรคภูมิคุ้มกัน โรคระบบทางเดินอาหารและการเผาผลาญ รวมถึงช่วยป้องกันโรคต่าง ๆ เช่น สมองเสื่อม เบาหวาน ป้องกันการฆ่าตัวตาย ลดผลกระทบต่อสุขภาพจากการดื่มสุรา เป็นต้น ทำให้มีการผลักดันให้แก้ไขกฎหมายเพื่อนำกัญชามาใช้ทางการแพทย์ได้สำเร็จใน 67 ประเทศ และมีการนำกัญชามาใช้ในเชิงนันทนาการใน 34 ประเทศ ส่วนในประเทศไทยสภานิติบัญญัติได้แก้ไขพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 เปิดให้มีการนำกัญชามาใช้ทางการแพทย์

แพทย์ได้ (ปัทพงษ์ เกษสมบูรณ์, 2563) จากนั้นมีการออกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 สำคัญคือเปิดโอกาสให้บุคคลใช้ยาเสพติดประเภทที่ 5 ในทางการแพทย์เพื่อรักษาโรคมะเร็ง อาการปวดหลังจากการผ่าตัด ปวดหลอน การประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดฉบับนี้เป็นประโยชน์สำหรับผู้ป่วยที่มีความจำเป็นหรือข้อบ่งชี้ที่จะต้องใช้ยาหรือสารสกัดจากกัญชา ซึ่งการทำผลิตภัณฑ์ทางยา อาหารเสริมและอื่น ๆ แต่เพื่อความปลอดภัยให้ใช้ประโยชน์ทางการแพทย์เท่านั้น มีให้นำไปใช้ในทางสันตนาการหรือการเสพ (อรพรรณ์ เมชาติलगกุล, 2562) ทำให้ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากกัญชาได้ทั่วไป แต่ยังกำหนดให้สารสกัดจากกัญชาที่มีปริมาณ THC เกิน 0.2% เป็นยาเสพติด การครอบครองหรือการค้ากัญชาไม่ผิดกฎหมายอีกต่อไป การปลูกกัญชาไม่ต้องขออนุญาตแต่ขอให้ไปจดแจ้งที่แอปพลิเคชัน “ปลูกกัญ” แต่ก็ยังไม่มีมาตรการกำกับดูแลการใช้กัญชาอย่างรัดกุม (The Coverage , 2565) มีการใช้กัญชาเพื่อการสันตนาการมากขึ้น และคณะแพทย์ทั่วประเทศจำนวน 1,363 คน ได้ร่วมกันลงชื่อออกแถลงการณ์เรียกร้องให้รัฐบาลหยุดนโยบายกัญชาเสรี (แนวหน้า, 2565) อีกทั้งมีกระแสคัดค้านจากสังคมในวงกว้าง ส่งผลให้ในวันที่ 14 กันยายน พ.ศ.2565 ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรมีมติถอดถอนระเบียบวาระการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชา ฉบับคณะกรรมการสิทธิการ ออกจากการพิจารณาขึ้นกรรมาธิการในวาระ 2

กัญชาเป็นพืชที่มีประโยชน์ หากนำมาใช้อย่างถูกวิธีและรัฐมีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อกำกับ ควบคุมการใช้ประโยชน์ แต่เมื่อนโยบายกัญชาเสรียังไม่สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งที่มีการปรับเปลี่ยนกฎหมายจนสามารถนำมากัญชามาใช้ในทางการแพทย์ได้แล้ว จากพัฒนาการดังกล่าวนำไปสู่การวิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบายตามตัวแบบหลายกระแสของคิงด็อน ที่ประกอบด้วยกระแสปัญหา กระแสการเมือง และกระแสนโยบาย เพื่อวิเคราะห์ว่านโยบายกัญชาเสรีมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคตหรือไม่ โดยการศึกษามีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของนโยบายเกี่ยวกับกัญชาในประเทศไทย และ 2) เพื่อวิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบายกัญชาเสรีในประเทศไทยโดยใช้ตัวแบบของคิงด็อน

เนื้อเรื่อง

แนวคิดตัวแบบหลายกระแสของคิงด็อน

จอห์น คิงด็อน ได้สร้างตัวแบบหลายกระแสอันเป็นการมองการก่อตัวของนโยบายอย่างยืดหยุ่นว่าเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงกันของกระแสต่าง ๆ ได้แก่

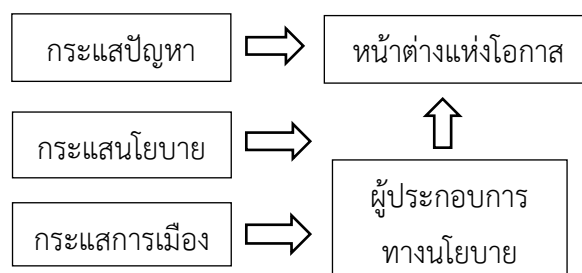
1. กระแสปัญหา (problem stream) หมายถึงเงื่อนไขที่เป็นปัญหา กล่าวคือผู้คนส่วนใหญ่เริ่มเชื่อว่าต้องทำอะไรบางอย่างเพื่อแก้ปัญหา ดังนั้นกระแสของปัญหาจึงเกิดขึ้นเมื่อมีความตระหนักถึงปัญหาในสังคมอย่างกว้างขวาง

2. กระแสนโยบาย (policy stream) เป็นกระแสของการแก้ไขปัญหา เกิดขึ้นเมื่อผู้เชี่ยวชาญและสถาบันวิจัยต่าง ๆ อันประกอบกันเป็นชุมชนนโยบายนำปัญหานั้นมาศึกษาวิจัยเพื่อหาทางออกของปัญหา โดยมีผู้ประกอบการนโยบายทำหน้าที่รวบรวมความคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับทางออกของปัญหาไปเสนอแก่ฝ่ายการเมือง และทำการเคลื่อนไหวหรือจัดการสัมมนาพูดคุยในเรื่องนั้นเพื่อให้สังคมสนับสนุน

3. กระแสการเมือง (political stream) เป็นกระแสซึ่งแยกออกมาจากกระแสอื่นและเป็นตัวกำหนดว่าข้อเสนอแนะจะได้รับการนำไปเป็นวาระทางนโยบายของรัฐหรือไม่ กระแสนี้จะเกิดขึ้นเมื่อเกิดอารมณ์ร่วมในชาติเกี่ยวกับเรื่องนั้น มีกลุ่มผลักดันข้อเสนอที่เข้มแข็งหรือมีรัฐบาลที่ให้ความสนใจในเรื่องนั้น (พัชรี สิริโรส และธีรพัฒน์ อังศุवाल, 2558)

ทั้งนี้ คึงดื่อนมองว่า กระแสทั้ง 3 ประการดำเนินการอย่างเป็นอิสระต่อกันและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การเข้าสู่วาระนโยบายด้วยตัวแบบหลายกระแสจะเกิดขึ้นเมื่อกระแสปัญหา กระแสนโยบาย และกระแสการเมืองมาบรรจบกัน หน้าต่านโยบายจึงจะเปิดออก ผู้ประกอบการนโยบายจะผลักดันนโยบายสู่วาระนโยบายภายใต้การตัดสินใจของผู้มีอำนาจทางการเมือง ดังภาพที่ 1

ตัวแบบหลายกระแส

ภาพที่ 1 ตัวแบบหลายกระแสของคึงดื่อน

ที่มา: วทัญญู ใจบริสุทธิ์ (2562)

พัฒนาการของนโยบายเกี่ยวกับกัญชาในประเทศไทย

นโยบายสาธารณะคือแนวทางการกระทำของรัฐที่มีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นโยบายอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกกฎหมาย การนำกฎหมายไปปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนั้นนโยบายต้องเกี่ยวกับสิ่งที่รัฐกระทำจริง ไม่ใช่สิ่งที่รัฐตั้งใจจะกระทำหรือกำลังกระทำ การกระทำจะก่อให้เกิดผลของนโยบาย แนวคิดเกี่ยวกับผลของนโยบายนี้ทำให้นโยบายแตกต่างจากการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ นโยบายของรัฐอาจเป็นเรื่องที่ได้กระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีกฎหมายรองรับและมีอำนาจในการบังคับการกระทำนั้น (Anderson, J.E., 1984) เมื่อนำความหมายของนโยบายสาธารณะข้างต้นมาพิจารณาถึงบทบาทของรัฐที่เกี่ยวกับกัญชาจะพบว่าที่ผ่านมามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ดังนี้

พระราชบัญญัติกัญชา พ.ศ.2477 กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงการคลังมีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมกัญชา ตามพระราชบัญญัตินี้ห้ามการปลูก ซื้อ ขาย มีไว้ในครอบครองหรือสูบกัญชา แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอนุญาตให้เฉพาะบุคคลมีไว้เพื่อประโยชน์ทางโรคศิลปะ หรือปลูก หรือมีพันธุ์กัญชาไว้เพื่อการทดลองหรือเพื่อประโยชน์ในการรักษาโรคได้ (สุรศักดิ์ โปรงจันทร์, 2534)

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 จัดให้กัญชาอยู่ในกลุ่มยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 โดยห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 เว้นแต่รัฐมนตรีจะอนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเป็นราย ๆ ไป และยังห้ามมิให้ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 ทำให้ยาหรือผลิตภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบจากกัญชาไม่สามารถนำมาผลิตเป็นยาหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ออกจำหน่ายได้

ต่อมานายกรัฐมนตรีได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ออกคำสั่งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ที่ 1/2562 เรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรและมาตรการด้านสิทธิบัตรเป็นกรณีพิเศษ ความเป็นมาของกัญชาในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยกัญชาถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น การทำยาสูบ การทำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การใช้กัญชาในทางการแพทย์และเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ นั้นยังคงเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันอยู่ และในปัจจุบันนี้ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากยุคที่กัญชาเป็นสิ่งผิดกฎหมายไปสู่ยุคที่กัญชาเป็นสิ่งถูกกฎหมาย

ต่อมานายกรัฐมนตรีได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ออกคำสั่งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ที่ 1/2562 เรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรและมาตรการด้านสิทธิบัตรเป็นกรณีพิเศษ ความเป็นมาของกัญชาในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยกัญชาถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น การทำยาสูบ การทำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การใช้กัญชาในทางการแพทย์และเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ นั้นยังคงเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันอยู่ และในปัจจุบันนี้ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากยุคที่กัญชาเป็นสิ่งผิดกฎหมายไปสู่ยุคที่กัญชาเป็นสิ่งถูกกฎหมาย

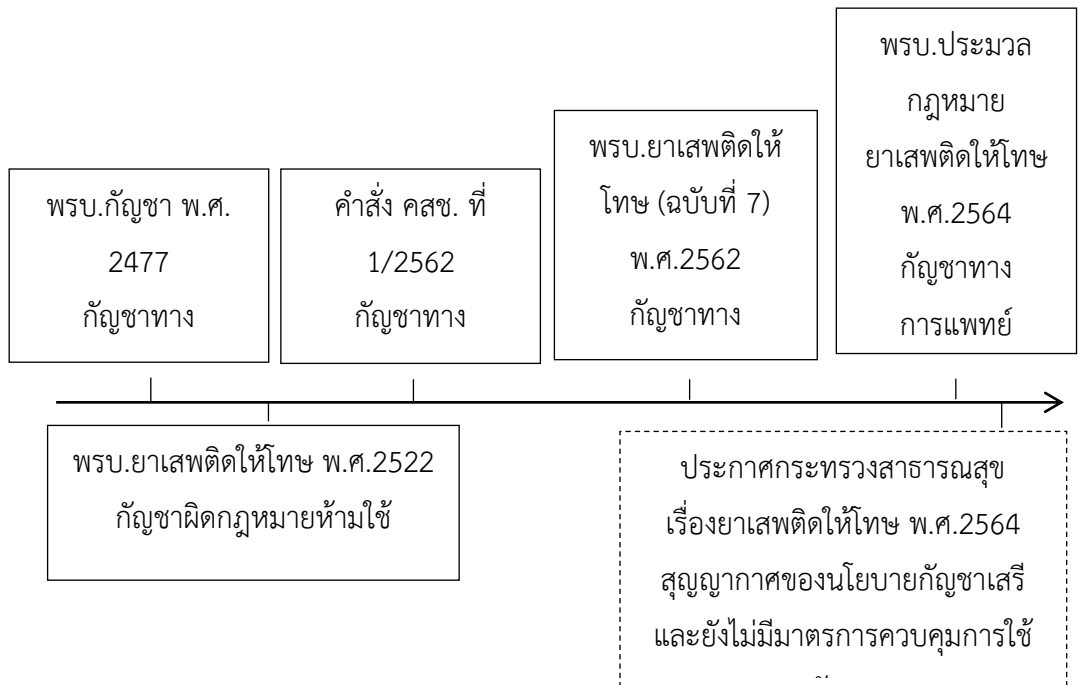
(Workpoint News, 2562) ขณะเดียวกันในช่วงเปลี่ยนผ่านก็มีการประกาศนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ที่มีกัญชาไว้ในครอบครองหรือเพื่อการศึกษาวิจัยระหว่างวันที่ 19 กุมภาพันธ์ – 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 มีสาระสำคัญในการผ่อนปรนให้นำ กัญชาซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 มาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ การรักษาผู้ป่วย การ ศึกษาวิจัยและพัฒนา ซึ่งการสั่งให้ใช้กับผู้ป่วยต้องกระทำโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบ วิชาชีพทันตกรรมที่ผ่านการอบรมการใช้กัญชาทางการแพทย์และได้รับการขึ้นทะเบียนกับสำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยา

พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2564 มาตรา 23 บัญญัติว่าใน วาระเริ่มแรก 2 ปี นับแต่วันที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดท้ายพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ การ อนุญาตนำเข้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นกัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์หรือการรักษาผู้ป่วยตาม มาตรา 35 แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติดท้ายพระราชบัญญัตินี้ให้นำเข้าได้เฉพาะเมล็ดพันธุ์ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)

จากนั้นได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องระบุชื่อยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 พ.ศ. 2565 บังคับใช้เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2565 ซึ่งถูกนำมาใช้ในช่วงสุญญากาศระหว่างที่มีการ จัดทำกฎหมายเกี่ยวกับกัญชา มีผลให้ทุกส่วนของกัญชา กัญชง ไม่ใช่ยาเสพติดประเภทที่ 5 ยกเว้น ยกเว้นสารสกัดที่มีสาร THC เกินร้อยละ 0.2 ยังเป็นยาเสพติด ส่วนในเรื่องการปลูกนั้นผู้ที่ต้องการ ปลูกสามารถทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาต แต่ต้องจดแจ้งผ่านแอปพลิเคชัน “ปลูกกัญ” ที่คณะ กรรมการอาหารและยา (อย.) นำมาใช้ในการจดแจ้งเพื่อดูแลสุขภาพประชาชน รวมทั้งการขอ อนุญาตปลูกกัญชาในเชิงพาณิชย์

พัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับกัญชาในประเทศไทยแยกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ อนุญาตให้ใช้กัญชาในทางการแพทย์และการวิจัยได้ และกลุ่มที่ถือว่ากัญชาเป็นสิ่งผิดกฎหมายและ ห้ามใช้ สรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 พัฒนาการของนโยบายเกี่ยวกับกฏาในประเทศไทย
ที่มา: ผู้เขียน

การเข้าสู่วาระนโยบายกฏาเสรีในประเทศไทยตามตัวแบบหลายกระแสของคิงดอน

ในบรรดากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฏา กฎหมายที่มีผลบังคับใช้นานคือพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งมีผลทำให้กฏาเป็นสิ่งผิดกฎหมาย กระทั่งวิทยาการทางการแพทย์ก้าวหน้ามากขึ้น มีการวิจัยพบว่ากฏาใช้เป็นยารักษาโรคได้หลายโรค ประเทศต่าง ๆ มีการผลักดันให้แก้ไขกฎหมายเพื่อนำกฏามาใช้ทางการแพทย์ได้สำเร็จ และในอีกหลายประเทศสามารถนำกฏามาใช้ในเชิงสันติภาพการได้ กระแสเกี่ยวกับกฏาจึงได้รับความสนใจอย่างมาก สะท้อนให้เห็นได้จากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 มีพรรคการเมืองหลายพรรคนำเสนอนโยบายเกี่ยวกับกฏา แต่พรรคการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันนโยบายกฏาเสรีคือพรรคภูมิใจไทยซึ่งต่อมากลายเป็นพรรคร่วมรัฐบาล และนายอนุทิน ชาญวีรกูล หัวหน้าพรรคเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติกฏา พ.ศ. โดยในหลักการของร่างกฎหมายนำเสนอเหตุผลที่ต้องตรากฎหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากกฏา กฏา ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านการพัฒนาภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทย ตลอดจนองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนปัจจุบัน และ

อุตสาหกรรมอื่น ๆ จึงควรสนับสนุนการนำกัญชา กัญชง มาใช้ในการศึกษาวิจัย การใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ สุขภาพ การใช้ตามวิถีชีวิตชุมชน

2. เพื่อเปิดโอกาสให้มีการผลิต ขาย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งจะช่วยส่งเสริมเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ และคุ้มครองผู้บริโภค มิให้มีการบริโภคกัญชา กัญชง อย่างไม่เหมาะสมและอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค สมควรกำหนดมาตรการกำกับดูแล ควบคุมการขาย การโฆษณา และการบริโภคกัญชา กัญชง เพื่อคุ้มครองสุขภาพของบุคคล

อย่างไรก็ตาม ในระหว่างที่มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง พ.ศ. ก็มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขอนุญาตให้ประชาชนที่ลงทะเบียนในแอปพลิเคชันสามารถปลูกกัญชาได้โดยไม่ผิดกฎหมาย มีผลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2565 ผลสะท้อนกลับจากประกาศฉบับดังกล่าวคือมีประชาชนจำนวนมากขานรับตอบนโยบาย ข้อมูลเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ.2565 มีจำนวนผู้ใช้งานแอปพลิเคชันปลูกกัญ จำนวน 41,825,920 ครั้ง และมีผู้ลงทะเบียนแจ้งการปลูกกัญชา กัญชง จำนวน 934,629 คน (กรุงเทพธุรกิจ, 2565) แต่หลังจากนั้นกลับมีการต่อต้านจากสังคมในวงกว้าง รวมถึงคณะแพทย์จากทั่วประเทศจำนวน 1,363 คน ได้ร่วมกันลงชื่อออกแถลงการณ์เรียกร้องให้รัฐบาลหยุดนโยบายกัญชาเสรีเพราะยังไม่มีมาตรการกำกับดูแลการใช้กัญชาอย่างรัดกุม การที่คนทั่วไปเข้าถึงกัญชาได้ง่ายขึ้น มีการใช้อย่างไม่ถูกวิธีอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ใช้โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ส่งผลให้ร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง พ.ศ. ซึ่งคณะกรรมการการวิสามัญฯ (กมธ.) พิจารณาแปรญัตติเพื่อใช้เป็นกฎหมายควบคุมการปลดล็อกกัญชา ถูกที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรลงมติให้ถอดถอนจากระเบียบวาระการประชุมในการพิจารณาครั้งที่ 2 ในวันที่ 14 กันยายน พ.ศ.2565 ประเทศไทยจึงอยู่ในภาวะที่ไม่มีกฎหมายควบคุมการใช้กัญชาต่อไปอีกระยะหนึ่ง

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากระแสของกัญชาที่ได้รับการสนับสนุนจากสังคมจนนำมาสู่การผลักดันเป็นพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 กลับมีกระแสต่อต้านจากสังคมหลังจากมีประกาศกระทรวงสาธารณสุขให้ประชาชนสามารถปลูกกัญชาได้ สอดคล้องกับที่ Kingdon, J. (1995) ได้ตั้งข้อสังเกตและพยายามตอบคำถามว่าทำไมจึงมีบางประเด็นที่ภาครัฐให้ความสนใจ ประเด็นพวกนั้นเข้ามาอยู่ในความสนใจของผู้ที่รับผิดชอบหรือผู้ที่กำหนดนโยบายได้อย่างไร และทำไมในบางประเด็นจึงตกไปจากความสนใจ ทำให้เขาได้สร้างตัวแบบหลายกระแสอันเป็นการก่อตัวของนโยบายอย่างยืดหยุ่นว่าเป็นผลจากการเชื่อมโยงของกระแสต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาปรับใช้กับการวิเคราะห์นโยบายกัญชาเสรีในประเทศไทย ดังนี้

1. กระแสปัญหา (problem stream) ในประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงการใช้กัญชาเป็นยารักษาโรคและเพื่อการสันตนาการ คนไทยแต่เดิมจึงมีภูมิปัญญาในการใช้กัญชาเพื่อรักษาโรค กัญชากลายเป็นสิ่งผิดกฎหมายเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกัญชา พ.ศ.2477 แต่กียังอนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อรักษาโรค ต่อมาภูมิปัญญาด้านนี้ค่อย ๆ สูญหายไปหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ที่จัดให้กัญชาอยู่ในกลุ่มยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 และห้ามใช้ในทุกระณ เมื่อเวลาผ่านไปกระแสของโลกเปลี่ยนแปลงไปหลายประเทศมีกฎหมายอนุญาตให้นำกัญชามาใช้ในทางการแพทย์และสันตนาการ คนในสังคมไทยเริ่มเห็นด้วยกับการนำกัญชามาใช้ในทางการแพทย์ ด้วยเสียงตอบรับจากสังคมเช่นนี้ส่งผลให้การเลือกตั้งทั่วไปใน พ.ศ. 2562 พรรคการเมืองต่าง ๆ เช่น พรรคภูมิใจไทย ประชาธิปัตย์ อนาคตใหม่ เพื่อไทย และคนธรรมดาแห่งประเทศไทย นำเสนอนโยบายเกี่ยวกับกัญชาเพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง

2. กระแสนโยบาย (policy stream) ในช่วงแรกผู้ประกอบการที่สำคัญของนโยบายกัญชาเสรีคือกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ในกระทรวงสาธารณสุข ได้ทำการศึกษาวิจัยและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนความคิดของสังคมให้เห็นว่านอกจากที่กัญชาจะมีโทษแต่ในอีกด้านหนึ่งก็มีประโยชน์ในการรักษาโรคด้วย

3. กระแสการเมือง (political stream) แบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา ดังนี้

3.1 ช่วงผลักดันให้เกิดการใช้กัญชาทางการแพทย์ เมื่อคนในสังคมต้องการให้มีการนำกัญชามาใช้ในทางการแพทย์ ดังที่พรรคการเมืองต่าง ๆ จัดทำนโยบายเกี่ยวกับกัญชาให้เป็นหนึ่งในนโยบายของพรรคเพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ พ.ศ.2562 จากนั้นก็มีการหนุนเสริมจากกระแสนโยบายโดยเฉพาะจากผู้ประกอบการนโยบายที่สำคัญคือกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ในกระทรวงสาธารณสุข ทำการวิจัยเผยแพร่ความรู้เรื่องการใช้กัญชาทางการแพทย์ องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ทำให้ฝ่ายการเมืองซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจในนโยบายเห็นชอบและประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 และพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2564 เพื่อให้สามารถนำกัญชามาใช้ในการศึกษาวิจัยและทางการแพทย์ภายใต้การควบคุมดูแลของแพทย์ได้ รวมถึงมีการจัดอบรมการใช้กัญชาทางการแพทย์ให้กับผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม เห็นได้ว่าในช่วงนี้กระแสปัญหา กระแสนโยบายและกระแสการเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้มีกฎหมายที่อนุญาตให้นำกัญชามาใช้ในทางการแพทย์และการวิจัยได้สำเร็จ ดังนั้นในการแถลงนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2562 จึงมี 1 ใน 12 นโยบายเร่งด่วนคือการ

พัฒนาเทคโนโลยีการใช้กัญชา กัญชาและพืชสมุนไพรในทางการแพทย์ อุตสาหกรรมทางการแพทย์ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ให้กับประชาชน

3.2 ช่วงผลักดันให้เกิดนโยบายกัญชาเสรี มีรายละเอียดดังนี้

1) รอยต่อการจัดทำกฎหมายและการต่อต้าน หลังจากมีประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่อนุญาตให้ประชาชนลงทะเบียนในแอปพลิเคชันปลูกกัญ เพื่อขออนุญาตปลูกกัญชาได้ โดยไม่ผิดกฎหมาย และมีผลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 หลังจากนั้นก็มีผู้ลงทะเบียนปลูกจำนวนมาก มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากกัญชาอย่างแพร่หลาย เช่น ในรูปของส่วนผสมในขนม อาหาร และเครื่องดื่ม เป็นต้น คนทั่วไปโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเข้าถึงกัญชาได้ง่าย อีกทั้งเป็นการนำมาใช้ที่ไม่ได้รับคำแนะนำจากแพทย์ ส่งผลให้มีผู้ป่วยเข้ารับการรักษาเนื่องจากการได้รับปริมาณกัญชาเกินขนาดมากขึ้น เนื่องจากไม่มีความรู้ที่ควรบริโภคกัญชาในปริมาณเท่าใด คนในสังคมเริ่มต่อต้านมาตรการที่รัฐเปิดให้มีการใช้กัญชาอย่างเสรีโดยไม่มีมาตรการควบคุมที่ดีพอ ฝ่ายการเมืองที่มีอำนาจในการตัดสินใจในนโยบายเกิดความลังเลใจที่จะสนับสนุนนโยบายนี้ต่อไป ดังที่พรรคประชาธิปัตย์มีมติขอให้คณะกรรมการการถนอรั้งพระราชบัญญัติกัญชา กัญชา พ.ศ. ออกจากการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อนำกลับไปทบทวนใหม่ เนื่องจากมาตรการควบคุมการใช้กัญชามีความหละหลวม ประชาชนอาจนำกัญชามาเสพมากกว่าจะนำกัญชามาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ รวมถึงขอให้รัฐบาลและกระทรวงสาธารณสุขทบทวนประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ให้ปลดล็อกกัญชาออกจากการเป็นยาเสพติดเพื่อให้กัญชากลับมาเป็นยาเสพติดอีกครั้ง

2) การแข่งขันกันในการเมืองเพราะสภาผู้แทนราษฎรจะควบวาระในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2566 ในระหว่างนี้พรรคการเมืองต่าง ๆ เร่งทำผลงานเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในการเลือกตั้งสมัยหน้า รวมถึงพรรคภูมิใจไทยที่ต้องการจะผลักดันนโยบายกัญชาให้สำเร็จตามที่หาเสียงไว้ นำมาสู่การออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขปลดล็อกการใช้กัญชาโดยไม่มีมาตรการควบคุม และการเร่งรีบผลักดันร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชา พ.ศ. จนเกิดการคัดค้านจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองอื่น ๆ

อุปสรรคของการผลักดันนโยบายกัญชาเสรีมีหลายด้าน ตั้งแต่ผลเสียที่เกิดจากการเปิดเสรีกัญชาในช่วงสุญญากาศ โดยไม่มีมาตรการควบคุมการใช้กัญชา จนทำให้คนส่วนใหญ่ในสังคมและบุคลากรทางการแพทย์คัดค้าน รวมถึงการแข่งขันกันทางการเมืองก็ทำให้นโยบายกัญชาเสรียังไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย

สรุป

นโยบายกัญชาในประเทศไทย เกิดขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกัญชา พ.ศ. 2477 และมีกฎหมายที่เกิดขึ้นตามมาอีกหลายฉบับ แต่กฎหมายเกี่ยวกับกัญชาแทบทุกฉบับ ยกเว้นพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 อนุญาตให้นำกัญชามาใช้ในการแพทย์และการวิจัยได้ จากนั้นมีประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องระบุชื่อยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 พ.ศ.2565 บังคับใช้เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2565 ให้ถอดรายชื่อของกัญชาออกจากยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 มีผลให้ทุกส่วนของกัญชาไม่ใช่สิ่งผิดกฎหมาย ประชาชนปลูกกัญชาได้ โดยทำการจดทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันที่สำนักงานอาหารและยา (อย.) จัดทำขึ้น เสมือนเป็นสถานะที่ประชาชนเข้าถึงและใช้กัญชาได้อย่างเสรี ไม่มีมาตรการควบคุม ทำให้เกิดความวุ่นวายและผลเสียตามมามากมาย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจในนโยบายได้มีมติถอดถอนร่างพระราชบัญญัติกัญชา พ.ศ. ในขั้นที่คณะกรรมการวิสามัญฯ (กมธ.) พิจารณาแปรญัตติเพื่อใช้เป็นกฎหมาย ควบคุมการปลดล็อกกัญชา ออกจากระเบียบวาระการประชุมในวาระที่ 2 เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ.2565 จากการวิเคราะห์โดยใช้ตัวแบบหลายกระแสของคิงต์อนพบว่า การต่อต้านจากสังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะจากบุคลากรทางการแพทย์ ทำให้กระแสปัญหา กระแสนโยบาย และกระแสการเมือง ไม่ได้ผลักดันให้นำไปสู่การเปิดหน้าต่างนโยบาย นโยบายกัญชาเสรีจึงยังไม่เกิดขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาและวิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบายกัญชาเสรีในประเทศไทยโดยใช้ตัวแบบของคิงต์อน มีดังนี้

1. กัญชาเป็นพืชที่มีทั้งประโยชน์และโทษ ในด้านที่เป็นประโยชน์คือสามารถนำมาใช้ทางการแพทย์เพื่อรักษาผู้ป่วย ช่วยในการผ่อนคลาย และเกษตรกรรมมีรายได้จากการปลูกซึ่งช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ส่วนด้านที่เป็นโทษคือหากมีการใช้อย่างไม่ถูกวิธีก็อาจเกิดการเจ็บป่วย รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการบำบัดรักษาและเกิดผลอื่น ๆ ตามมา เช่น หากมีผู้ใช้กัญชาเป็นเวลานาน ตั้งแต่เป็นเด็กและเยาวชนจนเข้าสู่ผู้ใหญ่อาจกระทบต่อการทำงานของสมองที่กำลังพัฒนา ปัญหาเชิงพฤติกรรม เชาวน์ปัญญาลดลง โรคจิตเภท ภาวะฆ่าตัวตาย และเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดอื่น ๆ เพิ่มเติม ถือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนส่วนใหญ่รัฐจึงต้องกำหนดทางเลือกและกระบวนการนโยบายอย่างเหมาะสม เช่นเมื่อจัดทำนโยบายเปิดเสรีกัญชาก็ต้องมีการกำหนดมาตรการควบคุมการใช้ มิเช่นนั้นกระแสปัญหาที่มาจากการสนับสนุนของประชาชน และกระแสนโยบายที่มาจากการสนับสนุนของผู้ประกอบการนโยบายอาจตีกลับไปสู่การต่อต้านนโยบาย

2. ผู้ประกอบการนโยบายที่สำคัญคือกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ในกระทรวงสาธารณสุขมีบทบาทอย่างสูงต่อการสนับสนุนและคัดค้านนโยบายกัญชาเสรี บุคคลกลุ่มนี้เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีบทบาทในการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะซึ่งได้รับความเชื่อถือและการยอมรับจากสังคมอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มผลประโยชน์ในเชิงสาธารณะเป็นผู้ประกอบการนโยบายที่สำคัญได้ด้วย

3. ปัจจุบันนโยบายกัญชาเสรีในประเทศไทยยังไม่เกิดขึ้น สถานการณ์การใช้กัญชาเป็นการอนุญาตให้ใช้ในช่วงสุญญากาศแต่ยังไม่มีความหมายควบคุมการใช้กัญชา อย่างไรก็ตามเมื่อรัฐมีการผลักดันนโยบายจนสามารถแก้ไขพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ได้และมีการนำกัญชามาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ สังคมในวงกว้างมองเห็นถึงประโยชน์ของกัญชามากขึ้นและต่อต้านนโยบายจากสาเหตุที่ไม่มีมาตรการควบคุมการใช้กัญชา แต่หากภาครัฐโดยเฉพาะฝ่ายการเมืองที่ต้องการผลักดันนโยบายนี้น่าเสนอถึงมาตรการควบคุมการใช้กัญชาอย่างเหมาะสมจนทุกฝ่ายยอมรับ เชื่อว่าในอนาคตทั้งกระแสปัญหา กระแสนโยบาย และกระแสการเมือง จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นำไปสู่เปิดหน้าต่างทำให้นโยบายกัญชาเสรีเกิดขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). ยอดล่าสุด ลงทะเบียนจดแจ้งปลูกกัญชาผ่านแอปฯ “ปลูกกัญ” แล้วเกือบล้านคน. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/1012077>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). โปรดเกล้าฯ พรบ.ประมวลกฎหมายยาเสพติด 64 กัญชานำเข้าได้เฉพาะเมล็ดพันธุ์. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2238393>
- แนวหน้า. (2565). แพทย์ 1,363 คน ทัว ปท. ล่าชื่อหยุดแถลงการณ์จีหยุด “กัญชาเสรี” ทันที. เข้าถึงได้จาก <https://www.naewna.com/local/681109>
- ปัตพงษ์ เกษสมบูรณ์. (2563). กัญชาทางการแพทย์สำหรับแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว. วารสารระบบบริการปฐมภูมิและเวชศาสตร์ครอบครัว, 3(1), 13-20.
- พัชรี สิริรส และธีรพัฒน์ อังศุवाल. (2558). เปิดกล่องนโยบายศึกษาว่าด้วยที่มา ที่เป็น และที่ไปของการศึกษานโยบายสาธารณะ. ใน วสันต์ เหลืองประภัสร์ ธีรพัฒน์ อังศุवाल และพัชราภา ตันตราจิน (บก.), เปิดกล่องนโยบายสาธารณะ หลากมุมมองในการศึกษานโยบายสาธารณะร่วมสมัย (น. 26-79). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระพีพงศ์ สุพรรณไชยมาตย์ และโชษิตา ภาวะสุทธิไพศิฐ. (2561). ประโยชน์และโทษที่อาจเกิดจากการใช้กัญชาในทางการแพทย์และการเปิดเสรีการใช้กัญชา. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 12(1), 71-91.

- วทัญญู ใจบริสุทธิ์. (2562). การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของไทย และนโยบายหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่น. วารสารญี่ปุ่นศึกษา, 36(2), 17-39.
- วิชัย โชควิวัฒน์. (2562). กัญชา กัญชา เป็นยาวิเศษจริงหรือ. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 17(2), 324-340.
- สุรศักดิ์ โปรงจันทิก. (2534). การควบคุมยาเสพติดให้โทษและการบำบัดรักษา. วารสารแพทย์เขต 7, 10(3), 185-191.
- อรพรรณ เมธาติลกกุล. (2562). การแพทย์แคนนาบินอยด์และกัญชาทางการแพทย์. เข้าถึงได้จาก <https://thaicam.go.th/wp-content/uploads/2019/08/การแพทย์แคนนาบินอยด์-และกัญชาทางการแพทย์.pdf>
- Anderson, J.E. (1984). Public Policy-Making. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Kingdon, J. (1995). Agendas, Alternatives and Public Policies. New York: Harper Collins.
- The Coverage. (2565). เตรียมตั้ง กก. ควบคุมเสรีกัญชา กำหนดขอบเขตอะไรทำได้-ไม่ได้ รองรับหลังปลดล็อกพืชยาเสพติด 9 มิถุนายน 2565 นี้. เข้าถึงได้จาก <https://www.thecoverage.info/news/content/3590>
- Workpoint News. (2562). ปีกตุ้ย ม.44 ถอน-ยกคำขอสิทธิบัตรไม่ชอบ เปิดช่องศึกษา-วิจัย กัญชา. เข้าถึงได้จาก <https://workpointtoday.com/>